

Forord

De senere år har jeg mange ganger vært på besøk hos familie i Røsvik i Sørfold kommune. Våren 2011 var intet unntak i så måte, og tiden ble blant annet benyttet til å besøke restene av det tyske kystfortet i Røsvik.

Jeg kom da på tanken å skrive litt om dette kystfortet. Meningen var blant annet at det som ble skrevet, måtte kunne brukes i skolen.

En tid etter startet arbeidet med innsamling av stoff om emnet. I den forbindelse vil jeg rette en takk til lærer Øystein Vedal som klarte å skaffe gode kopier av tyske minekart over Røsvik.

Jeg har også mottatt noe stoff fra Riksarkivet. Hvilke kilder jeg ellers har benyttet, vil gå fram av fotnotene.

Dønna, 27. september 2013

Tore Gleinsvåg

Bunker i Nes. FOTO: TRUDE CECILIE GLEINSVÅG.

RØSVIK KYSTFORT

Under 2.verdenskrig bygde tyskerne ut festningsverker langs kystene i de okkuperte landene, den såkalte "Atlantehavsvollen". Dette ble også gjort i Norge. Formålet med den enormt storstilte utbyggingen var å hindre en alliert invasjon. I Sørfold ble det etablert et kystfort i Røsvik. Restene av dette fortet fins ennå.

"Atlantehavsvollen" og operasjon "Jupiter"

Etter at tyskerne hadde besatt Norge, fryktet Hitler at de allierte ville prøve å besette deler av norskekysten og gav tidlig ordre om å bygge ut forsvarsverker. Den engelske statsministeren, Churchill, hadde opprinnelig hatt en plan om å frigjøre Norge, den såkalte operasjon "Jupiter". Etter hvert ble det om å gjøre for England å beskytte ishavskonvoiene som førte materiell fra Storbritannia og USA til Sovjetunionen.

Innerst i Sørfold er landet smalt. Dersom en alliert invasjon var blitt foretatt her, ville tyskerne i resten av Nord-Norge blitt avskåret fra resten av landet. Over tid ville da okkupantene ikke ha greid seg på grunn av mangel på forsyninger. Sjøtransporten av krigsmateriell og andre forsyninger til Kvitsjøen ville blitt mindre utsatt for bombeangrep og torpederinger fra tyskernes side.¹

Tysk maskingeværbunker for 2 mannskaper i åsen ved Brekkekanveien. Røsvik i bakgrunnen. Foto: T.G.

Den 21.juni 1941 gikk Tyskland til et massivt angrep på Sovjetunionen. Etter dette bad Stalin Churchill flere ganger om å opprette en front ved Nordishavet og en i Nord-Frankrike for derved å minske presset på Østfronten.² Russerne sloss jo mot tyskerne fra Svartehavet til Østersjøen og mot den tyske "Gebirgsarme" på nordfronten i Finland.

Etter Lofoten-raidet julen 1941 ble Hitler særlig bekymret for en alliert invasjon i nord.³

Imidlertid fikk ikke Churchill særlig tilslutning til sin plan "Jupiter" på høyere militært engelsk hold og heller ikke hos amerikanerne. De militære rådgiverne frarådet planen. En grunn skal ha vært de katastrofale tonnasjetap i Atlanterhavet i 1942 grunnet ubåtenes herjinger. Fra slutten av 1942 ble "Jupiter" betraktet som uholdbar og gikk over til en rolle som dekkoperasjon.

Denne dekkoperasjonen ble meget vellykket og et mareritt for Hitler. Planen bidro i sterk grad til at store tyske styrker ble stasjonert i Norge resten av krigen, styrker som kunne vært satt inn på andre frontavsnitt.⁴

Det var nok muligvis et ledd i dekkoperasjonen at det var kommet soldater i land fra England, og at våpen og materiell i store mengder var losset i land på Helgeland. Engelske soldater hadde gitt folk et inntrykk av at invasjonen kunne komme hva dag som helst. Tysk sikkerhetspoliti med hjelp fra Rinnan-banden ble kjent med våpensmuglingen i løpet av september 1942 og rapporterte om norsk / engelsk aktivitet på Helgeland, noe som resulterte i at Hitlers frykt økte. Han gav ordre om ytterligere utbygging av kystbefestninger både i Norge og sør i Europa, den såkalte "Atlanterhavsvollen" som det ble kalt i propagandaen.⁵

Sommeren og høsten 1940 reiste tyske offiserer rundt land og strand for å finne egnede steder til å sette opp kanonbatterier på kysten. Etter hvert kom tyskerne i gang med å sette opp sine batterier. Det var marinebatterier ("Marine Artillerie Abteilungen") under kommando av marinen og hærkystbatterier ("Heereskusten Artillerie") underlagt hæren. Marinebatteriene hadde det beste utstyret, velegnet til å beskytte sjømål i bevegelse. Hærkystbatteriene hadde oftest utstyr som var erobret fra fienden. Det var erobrete kanoner fra den franske "Maginotlinja" og egne tyske kanoner fra "Siege-

friedlinja" som var blitt ledige. I tillegg til marinebatteriene som kom i begynnelsen av krigen, sendte Hitler 160 hærkystbatterier til Norge. Hovedargumentet bak denne beslutningen var "Operasjon Barbarossa", som angrepet på Sovjetunionen ble kalt. Da den ble iverksatt i juni 1941, regnet Hitler med at engelskmennene måtte operere mer offensivt mot Norge. De tyske ubåtene med sine baser på norskekysten og tyske bombefly på norske flyplasser utgjorde en formidabel trussel mot alliert forsyningshjelp til Sovjetunionen.

Kystbatteriene inngikk i det dybdeforsvaret som tyskerne ville etablere. Arbeidet ble kraftig forsert i mai / juni 1941 og utover, et febrilsk hastverksarbeid med minimal planlegging.^{6,7,8,9}

Artillerigruppe I / 974 Folda

Tyskerne utnevnte i 1940 tre såkalte "Kystadmiraler" med tilhørende ansvarsområde og standkvarter. Admiralen for nordkysten holdt til i Trondheim og hadde en sjøkommandant i Trondheim og én i Sandnessjøen under seg.

"Seekommandant Sandnessjøen" hadde ansvaret fra Rørvik i sør til og med Folda i nord. Underlagt kommandanten var 25 batterier. De enkelte avdelinger ble igjen delt opp i artillerigrupper. Artillerigruppe I / 974 Folda bestod av følgende fem batterier:

Sørfold: 4 x 7,5 FK 236(b) 11000 H og 2 x 7,5 FK 246 (n) 10600 H

Reitan: 6 x 21 Mrs(t) 10000 H

Eidet: 4 x 10,5 K 331(f) 12000 H

Laukvik: 6 x 15,5 K 416(f) 17300 H

Tårnvik: 4 x 10,5 K 331(f) 12000 H

(Sommernes)¹⁰

"H" betyr rekkevidde,

FK= Feltkanon, Mrs= Mørser.

I Røsvik bygde tyskerne ut kanonstillinger og bunkere med tilhørende fjellanlegg i Nes, hvilket vi senere skal komme tilbake til.

I Åsen som er mellom Slettveien og veien nede i Røsvik som fører forbi kirken og bortover til Nes, bygde tyskerne en rekke brakker og noen bunkere. (Åsen mellom Storbakken og Nes). Ovenfor Slettveien fantes det flere stillinger og skyttergraver.

Tyskerne la også ut en rekke minefelter.

Minefeltenes plassering

I første omgang skal vi se på minefeltenes plassering. Til dette bruker vi kopier av tyske minekart for området.¹¹

Det første kartet vi ser på, er oversiktskart over hele Røsvik og nærmeste omegn på alle kanter. Det er ganske smått og har en målestokk på 1: 10.000

Feld	(mark, jord)	Zahl (tall)	Minen Art (type)	Bemerkung
"Star-kästchen"	Stjernekasse (liten kasse)	238 2042	Holz-M.43(n) s.-m.35	mZ.Z 42 "S.M.7.35
"Polarstern"	"Polar-stjerne"	82 763	S.M.35 Holz M.43	103 Sta.Mi.43m. Z.Z.42
"Mooshütte"	"Mose-hytta"	595 230	T.M.35n.42 Beh.42(n.pi.Holz42)	m.T.M.Z.35n. 42.l.35u.ZZ42
"Schulhof"	"Skolegård"	964 425	T.M, 35, 42 Beh.42,43 (n)	Wie oben (som over)
"Sportplatz"	Idrettsplass	267 1194	Holz m.43.n T.-M.42	Wie oben " "
"Steilhang"	Bergvegg	38 323	Sta.M.43 S.-m.35	-----" -----"
"Friedhof"	kirkegård	83 1027	Sta.M.43 S.-M.35	----"231Holz M.
"Sp-RiegelStar"	Sperre Riegel stjerne	25	T.-M.42	---"----
"Sp.Sportpl."		25	T.-M.42	---"----

I tillegg var det lagt ut 45 "Schreckladungen" (skrekkladninger) sør for stillingene i Nes.

Når det står (n) bak på betegnelsen, betyr det at mina var norsk.(antipersonellmine)

T.-M. står for tankmine. Beh.42. betyr "Bebelfsmine", antipersonellmine.¹² "S-mine", var en "hoppmine" som eksploderte ca. 1,5 m over bakken, fylt med stålkuler eller jernsplinter.

Det som står under "Bemerkung" er angående tennsatsen, hvordan mina var armert.

Som man ser, var det et durabelig antall miner som var lagt ut. I alt 8321. Feltene begynte i Nes og gikk langs sjøen / fjæra til like sør for der hvor rikstelefonstasjonen var. Litt videre derfra i nordlig retning til Røsvik Brygge ca., hvorpå et felt bøyde av i vestlig retning opp mot "Steilhang", dvs. bergveggen.

Videre var det miner ved kirkegården og på begge sider av Røsvikelva. Der var også miner ved "Polarstern", dvs. på et stykke østenfor veien der den bøyer av i svingen etter rettstrekningen når man kjører mot Røsvik. Det vil si ved toppen av Storbakken.

Etter minekartet ser det ut til at "Schulhof" var fjæra nedenfor der hvor skolebygget stod.

Minefeltene var utstyrt med piggrådsperringer foran.

En del av navnene som står på dette minekartet vil jeg komme tilbake til senere.

Jeg kaller dette for **vedlegg 1**.

Hvis vi nå ser på vedlegg 1), er det som nevnt tidligere lagt ut 45 skrekkladninger sør for en artilleristilling i Nes. Videre ser man at det rett ut mot havet ved kirken og videre østover, er plassert ut 44 "skrekkladninger". Nedenfor kirka, ut mot sjøen, er det også lagt ut 175 T-Miner.

Vedlegg 2) viser at det er en strekning på ca. 80 m sør for kirka hvor det ikke er minert. Da kommer vi til piggrådsperringen som går ut i fjæra og fortsetter rundt havbukta. Vi ser også at piggrådsperringen vinkler opp mot veien sør for kirka og ender i en 4-kant, som vel er tyske stillinger.

Minekartet merket "Der Sperre" L 12+13/302 viser blant annet minefeltene vestover mot brua over elva med utgangspunkt i Nes. Rett ut for kirken i nordlig retning er det avmerket den gamle minesperringen merket nr.303 a.

Fra rett ut for og nord for kirken og mot brua er

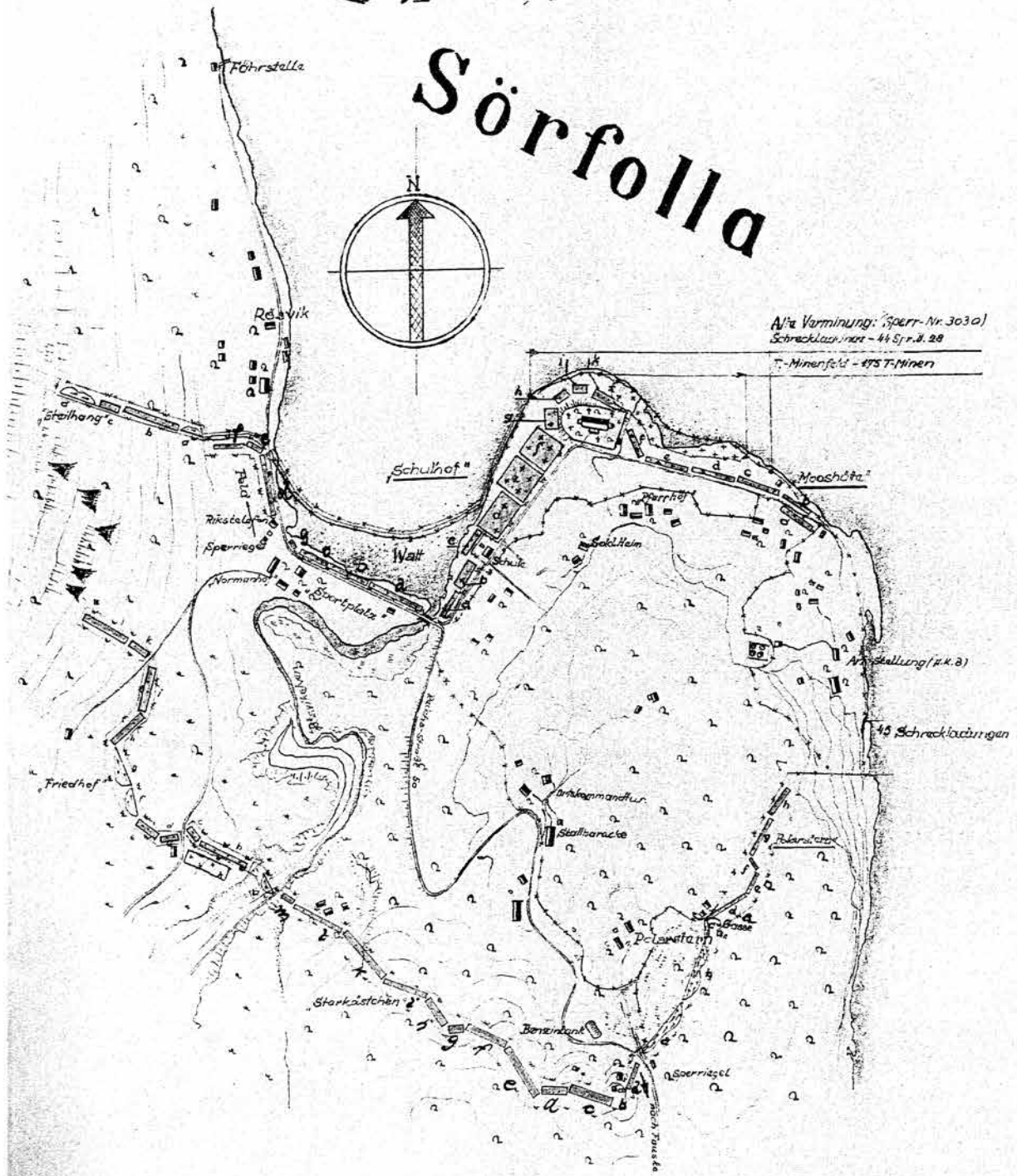
(Minesperring 303a som omtales som en gammel sperring, er i henhold til minesperrebeskrivelsen lagt ut 6.sept. 1943. Den bestod av 5 minefelter: A rett ut mot havet ved kirken, så felt B, C, D og E østover til Nes. Det er 175 T-miner, lagt i tre og to skjulte rekker. Inngjerdingen bestod av "Drathzaun", dvs. varslingsstreng på "vennesiden" og "Flächendrahthindernis", dvs. dobbelt krigspiggtråd mot fiendesida(sjøen). Minesperrebeskrivelsen er undertegnet av "Oberlt. U. komp.-Chef." Mann? med feltpostnr.0 2822)

Minenkarte

DER SPERRE
 12 + 13 / 302

Anl. zu Gen. Abo. XXXIII A.B.
 Ia/Gen. Nr. 516/ geb. 1944

Sörfolla

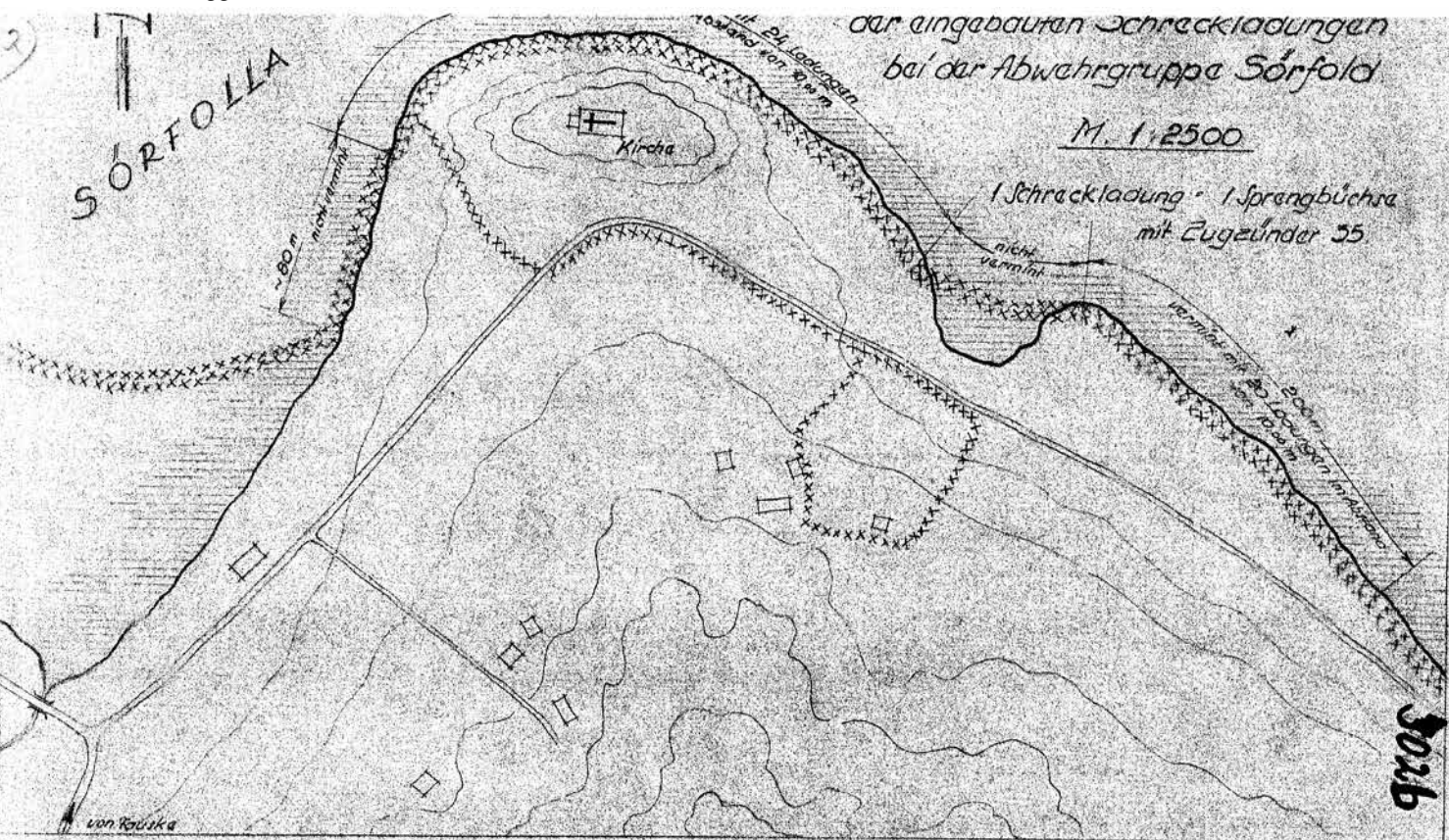

Alte Vermutung: Sperr-Nr. 303a)
 Schrecklaugen - 44 Spr. 2. 28
 T-Minerfeld - 175 T-Minen

MASSSTAB = 1:10.000

Feld	Zahl	Minen-Art	Bemerkung
„Storkästchen“	2 9 9	Holz-N. 43 (n)	m. Z. 42
	20 4 2	S.-M. 35	„S.M. 35“
„Polarstern“	62	S.M. 35	103 Sta-41. 43 m. Z. 42
	7 6 3	Holz-N. 43 (n)	m. Z. 42
„Mooshölle“	5 9 5	T.-M. 35 m. 42	„T.M. 35“ u. 42
	2 3 0	Bch. N. 43/44/45/46	„B. Z. 35“ u. Z. 42
„Schulhof“	9 6 4	T.-M. 35/42/43/44	Wiederhol.
	4 2 5	Bch. N. 42 u. 43 n.	„“
„Sportplatz“	2 6 7	Holz-N. 43 (n)	„“
	1 7 9 4	T.-M. 42	„“
„Stallhang“	3 8	Sta.-M. 43	„“
	3 2 3	S.-M. 35	„“
„Friedhof“	8 3	Sta.-M. 43	„“
	1 8 2 7	S.-M. 35	„- 257 Holz-Minen 42/43“
„Sp. Regel-Stan“	2 5	T.-M. 42	„“
„- Sportpl.“	2 5	T.-M. 42	„“

Stächen:
 (Handwritten notes and signatures)

det avmerket følgende delfelter: k, i, h, g, f, e, d, c, b og a. Av disse er feltene d, e og f de største. Minene er lagt ut mellom 27.05 og 4.06.1944.

Dette er altså feltene i området som tyskerne kalte "Schulhof". I området er det i følge hovedoversikten lagt ut 964 T-M 35 2 42, 425 Beh.M 42 2.43 (n) og 45 "Schreckladungen."

I østlig retning fra kirken mot "Mooshütte" var det lagt ut 595 T-M 35 n.42 og 230 Beh.-M 42 npl holz 42. Det er feltene a, b, c, d, e og f. Felt f er nærmest kirken. I tillegg står det på minekartet at mot sjøen er det tidligere lagt ut 2 gamle minefelt, nemlig 44 "Schreckladungen in Flandernzaun (Sp.B.28 mit Z.Z. 35)" og ett T-minefelt. Feltene er lagt ut 7.06. 1944. Dette kan man også lese ut fra "Minensperrbeschreibung", dvs. minesperringsbeskrivelsen.

Ett av hovedfeltene starter ved Røsvikbrua. Det skal vi velge å se spesielt nøye på. Først kommer delfelt a, b og c. Felt c ligger like nedenfor Normann-gården. De tre feltene ligger like nedenfor veien mot sjøen. Rett mot veien, dvs. like ved minefeltet, går en "Mi. Warnzaun", altså en minestreng til advarsel. Ute i havet(fjæra) ser vi 2-3 lags "Flandernzaun" inntegnet. Det er krigspiggtråd, muligvis har navnet noe å gjøre med minnet om piggtrådsperringene i Flandern under 1.ver-

denskrig. Mellom felt c og d ligger en "Sperrriegel" (Sperrstabel) ved riksvei 50. Det skal legges ut 5 tankminer der i nødsfall. Disse minene er lagret i "Stützpunkt Sørfold".

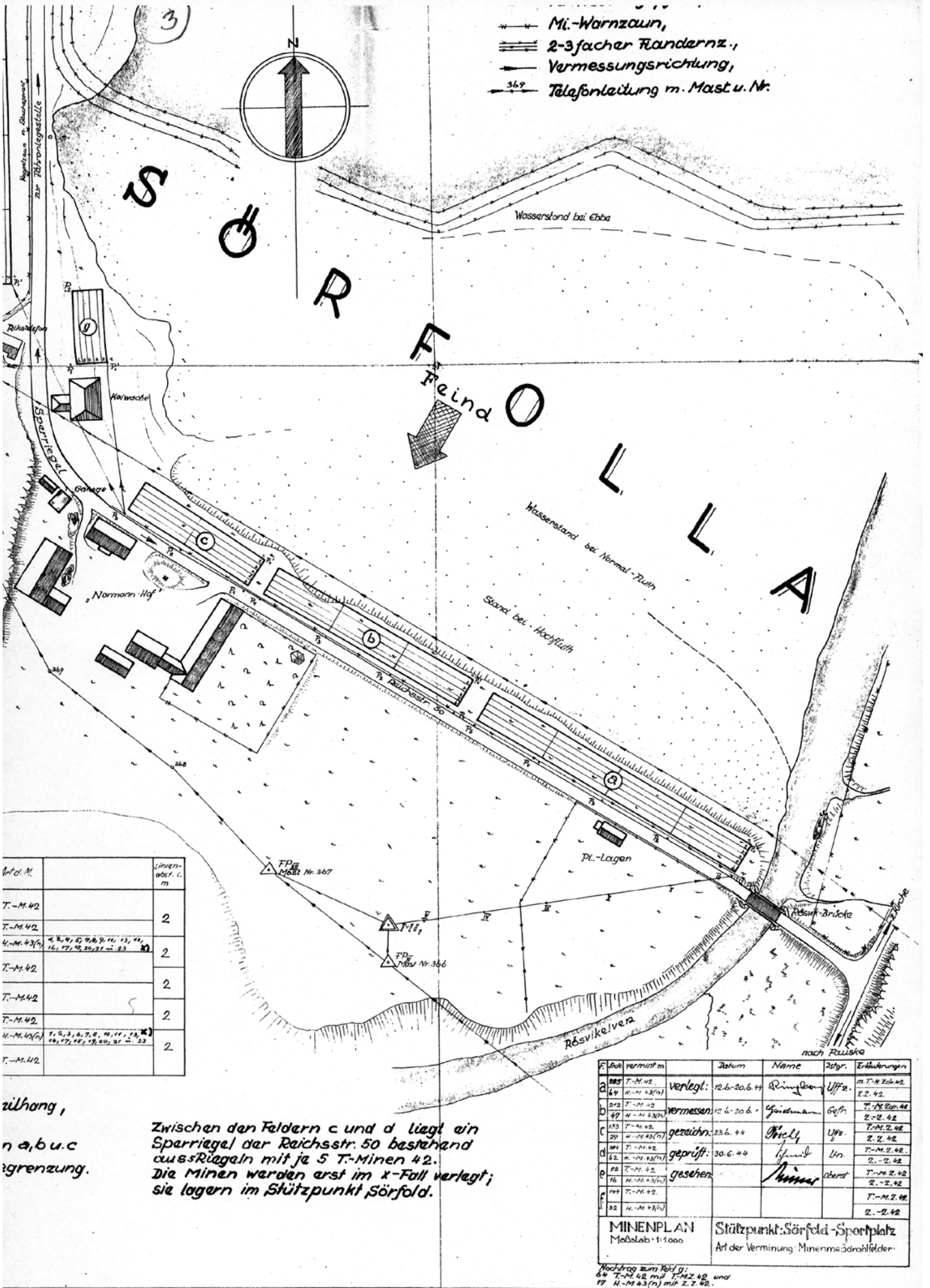
Ellers kan man av kartkopien se at minene i disse feltene ble lagt ut mellom 12.6 og 30.06. 1944. Her står også navnene på de ansvarlige for utleggingen. Jfr. **vedlegg 3**.

Minekartet merket 3) av meg viser antall miner for felt a-f. Under rubrikken "vermint" står typen miner oppført.

Kartkopien jeg har merket 4), er resten av det vi så på under 3). Kartet heter "**Minenplan des Stützpunktes "Sørfold-Sportplatz"**", verlegt dch. II/3.Pi. Batl.14 (L). Det vil si Mineplan for støttepunktet Sørfold -Sportsplass, utlagt av II/3. Pi. Bataljon 14 Luftwaffe.

"Vermessungstabelle" vil si oppmålingstabell.

Tabellen operer i tillegg til det som er nevnt før, med "Richtkreiszahl" og "Entfernungen in Meter", altså retningskretstall og avstand i meter. I tillegg er oppgitt "Ring" og "Marke", dvs. ring og merke. Det var nok en fordel med nøyaktige anvisninger når feltene skulle ryddes.

— Mi.-Warnzahn,
 ≡≡≡ 2-3facher Fländernz.,
 — Vermessungsrichtung,
 — 369 Telefonleitung m. Mast u. Nr.

Art u. M.	Linien- abst. c. m
T.-M. 42	2
T.-M. 42	2
H.-M. 43(n)	2
T.-M. 42	2
T.-M. 42	2
T.-M. 42	2
H.-M. 43(n)	2
T.-M. 42	2

zhang,
 n a, b, u. c
 grenzung.

Zwischen den Feldern c und d liegt ein
 Sparriegel der Reichsstr. 50 bestehend
 aus 5 Riegeln mit je 5 T.-Minen 42.
 Die Minen werden erst im x-Fall verlegt;
 sie lagern im Stützpunkt Sörfold.

F.	Art	verm. m	Datum	Name	Zutr.	Erhebungen	
a	885	T.-M. 42	verlegt:	12.6.-20.6.44	Reinhold	Offz.	m. T.-M. 42 u. 43
b	44	H.-M. 43(n)					E. Z. 42
c	212	T.-M. 42	vermessen:	12.6.-20.6.44	Gaideman	Gefr.	T.-M. 42 u. 43
d	47	H.-M. 43(n)					Z. - Z. 42
e	153	T.-M. 42	gezeichnet:	23.6.44	Ohlly	Offz.	T.-M. 42
f	20	H.-M. 43(n)					Z. - Z. 42
g	204	T.-M. 42	geprüft:	30.6.44	Hjelm	Un.	T.-M. 42
h	152	H.-M. 43(n)					Z. - Z. 42
i	12	T.-M. 42	gesehen:		Nimmer	oberst	T.-M. 42
j	16	H.-M. 43(n)					Z. - Z. 42
k	194	T.-M. 42					T.-M. 42
l	32	H.-M. 43(n)					Z. - Z. 42

MINENPLAN
 Maßstab: 1:1000
 Stützpunkt: Sörfold - Sportplatz
 Art der Verm. : Minen in Sörfoldfeldern

Nachtrag zum Rf. 9:
 64 T.-M. 42 mit T. 42 u. 43
 17 H.-M. 43(n) mit Z. Z. 42.

Man ser på kartutsnittet feltet g nedenfor veien ved rikstelefonstasjonen. Videre kommer felt d ovenfor veien i nordlig retning. Man ser her at et gjerde ("Kappelzaun m. Stachheldraht") går i øvre kanten av veien mot minefeltet, dvs. gjerde med ståltråd. (Minestreng) Likeledes går et slikt gjerde (minestreng) på oversiden av dette feltet og vinkler opp mot brattberget ("Steilhang"). Gjerdet har minefelt e og f på siden av i nordvestlig retning opp mot berget. Sistnevnte felter har også minestreng til varsel og dessuten 3 "facher Flandernzn.", dvs. 3 rader krigspiggtråd.

På kartet ser man også at like sør for minefelt g nedenfor rikstelefonstasjonen, er det tegnet inn en bygning. Der står "Kaiwäche", dvs. kaivakt. På kartet er det nord for felt g skrevet "zur Fähranle-gestelle", altså til fergekaia. Denne kaivakta voktet kaia ved Brygga. I tillegg var det kaivakt ved fergekaia.

Et kart viser oversikt over utlagte skrekkladninger og s-miner. De er stort sett lagt ut i 10 meters avstand. Antallet er ca.100. På kartet er det tegnet inn noen veier og mange brakker.

Det er vanskelig å tyde, men forfatteren mener det må være i Nes og i tilstøtende område mot boligfeltet. Veiene i området er vel til dels endret noe i tidens løp.

Kartutsnittet merket 3) har en tabell som viser summen av utlagte miner i feltene a, b, c, d, e og f, hvilket er 1380. En kontroll på kartutsnitt 4) av felt e, viser at tallene stemmer.

Kartutsnitt 3) og kartutsnitt 4) viser at det i feltene a-g til sammen er lagt ut 1194 T-M 42mi-ner (tankminer). Kartet 3) og 4) er "Minenplan des Stützpunkt Sørfold Sportplatz" og viser altså felt a-g.

Vedlegg 4

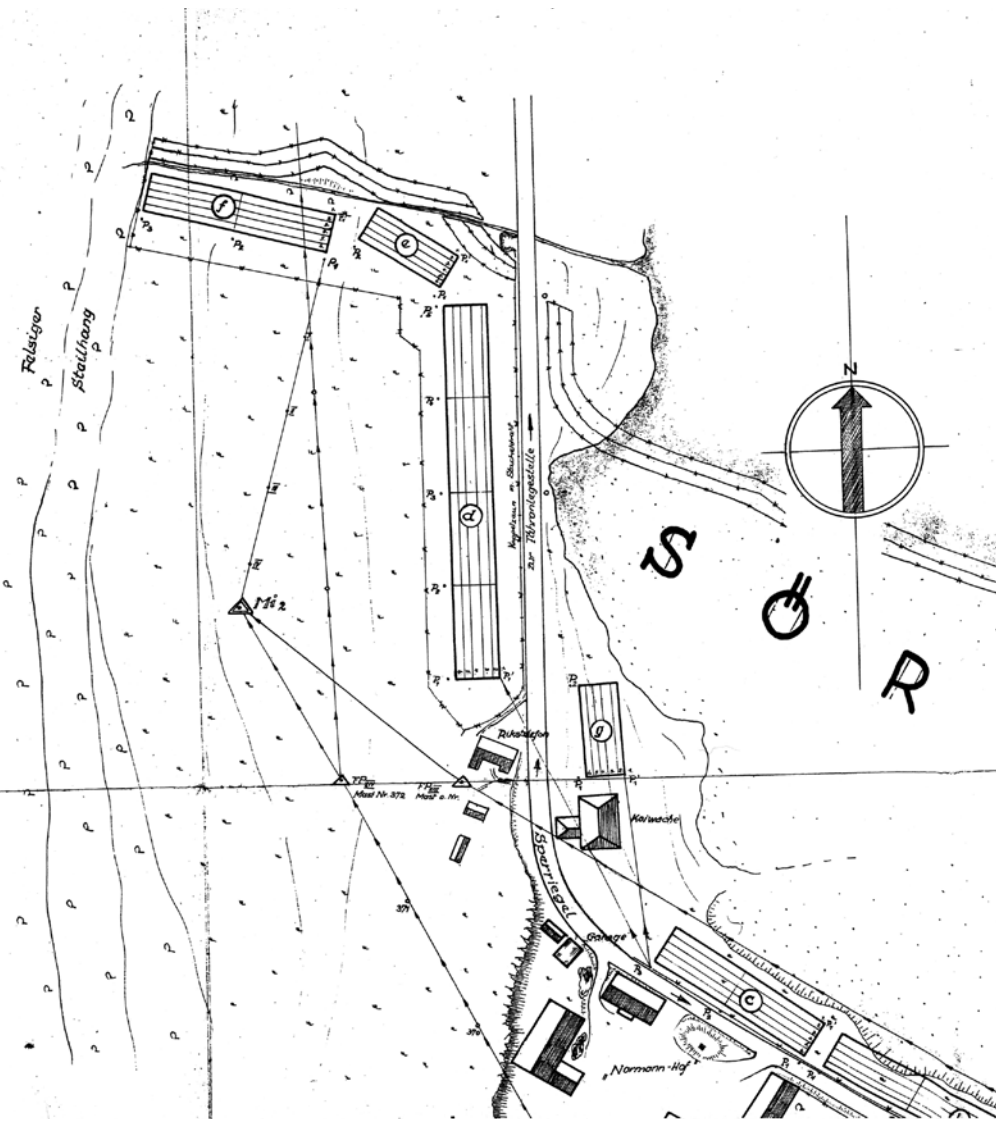
Minenplan

des Stützpunktes Sørfold-Sportplatz"
verlegt dch. II/3. Pi. Batt. 14(L).

Bermessungstabelle			
Vermaßen von	Ziel:	Zahl:	Bemerkungen:
Teilfeld - a -			
M ₁	0028	10,90	3M/1m
M ₂	2030	42,40	Abst.umd
P ₁	2445	140,40	2m-2.2m
P ₂	--	10,40	
P ₃	6354	96,00	
Teilfeld - b -			
P ₁ (a)	P ₁ (b)	5315	2,00 3M/1m
P ₂	P ₃	5320	72,00 2m-2.2m
Teilfeld - c -			
P ₁ (c)	P ₁ (d)	5300	5,30 3M/1m
P ₂	P ₃	5305	42,00 Abst.umd
P ₄	P ₅	5308	45,00 2m-2.2m
Teilfeld - d -			
P ₁ (d)	P ₁ (e)	6249	2,40 3M/1m
P ₂ (d)	P ₂ (e)	0449	23,60 Abst.umd
P ₃	P ₄	5403	24,00 2m-2.2m
Teilfeld - e -			
P ₁	P ₂	5525	72,00 3M/1m
P ₃	P ₄	5505	51,60 Abst.umd
P ₅	P ₆	0280	31,90 2m-2.2m
P ₇	P ₈	--	11,90
P ₉	P ₁₀	5065	48,00
Teilfeld - f -			
P ₁ (f)	P ₁ (g)	5705	42,40 3M/1m
P ₂	P ₃	4501	43,00 2m-2.2m
P ₄	P ₅	6341	96,00 Linien 2m
Teilfeld - g -			
P ₁ (g)	P ₁ (h)	6304	49,40 3M/1m
P ₂	P ₃	6350	24,00 2m-2.2m

Linie	Ring	Markierung	Stück	H. o. Minen	Linienabst. 1 m
1.	2	X u. 1	48	T.-M. 42	2
2.	1	□	47	T.-M. 42	48 fehl
3.	2	X u. 1	48	T.-M. 42	2
4.	2	□	47	T.-M. 42	2
5.	1	X u. 1	37	T.-M. 42	2
6.	3	X u. 1	48	T.-M. 42	2

Linie	Ring	Markierung	Stück	H. o. Minen	Linienabst. 1 m
1.	1	X u. 1	36	T.-M. 42	2
2.	2	□	35	T.-M. 42	36 fehl
3.	2	X u. 1	35	T.-M. 42	2
4.	4	X u. 1	35	T.-M. 42	2
5.	4	□	23	H.-M. 43/4	2
6.	1	X u. 1	35	T.-M. 42	2

Örsofolla

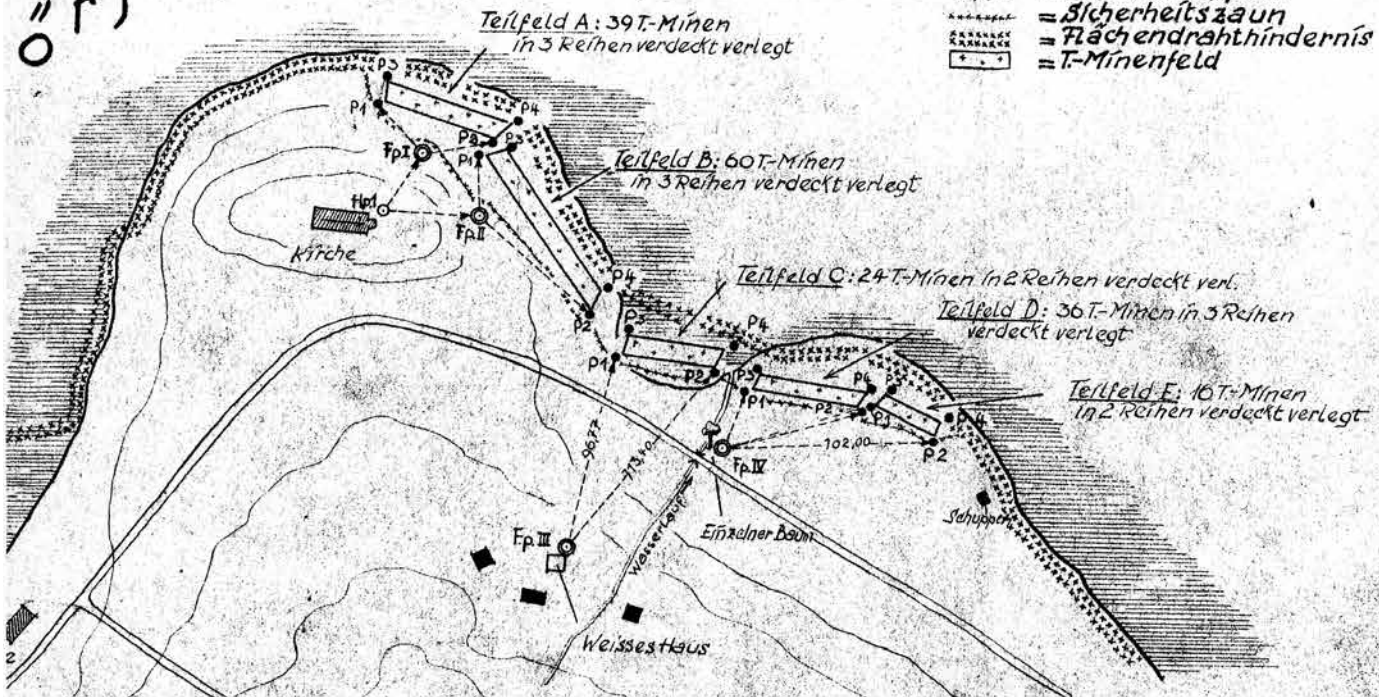
Minenplan Über die T-Minensperre in Sörfold

M 1:2500

175 T-Minen im Freizeinsatz verdeckt verlegt. D 330
Die Sperre setzt sich aus 5 Teilfeldern zusammen mit der alphabetischen Benennung A, B, C, D, E

Zeichenerklärung:

- Fp.I. ⊙ = Festpunkt
- Hp.1 ○ = Hilfspunkt
- P1, P2 ● = Sicherheitspfahl
- = Flächendrahthindernis
- = T-Minenfeld

Festpunktbeschreibung:

Sämtliche Festpunkte, wie Fp.I, Fp.II, Fp.III, Fp.IV, ebens o Hilfspunkt 1, Hp.1 sind dargestellt durch einen Pfahl mit der jeweiligen Zimmermanns Kerbe: "F1", "F II", "F III", "F IV", und "Hp.1" und durch drei weitere im Dreiecksverband untereinander verbundene Pfähle gesichert. Der Hilfspunkt 1, Hp.1 ist an der nord-westl. Ecke der Kirche angelegt, und dient zur Ermittlung der Festpunkte I und II, mit Richtkreiszahl und Entfernung. Der Festpunkt III ist 085m von der nord-westl. Ecke des weissen Hauses angelegt, und ermittelt mit Richtkreiszahl und Entfernung, die Sicherheitspfähle: P1 u. P2 des Teilfeldes C. Der Festpunkt IV ist von der östlichen Seite des Schützen durchbruches 2,40m, und nördlich der Strasse 160m entfernt, angelegt. Westlich 180m davon entfernt, ein einzelstehender Baum. Der Festpunkt IV ermittelt durch Richtkreiszahl und Entfernung, die Sicherheitspfähle P1 u. P2, der Teilfelder D und E. Die Entfernungen und Richtkreiszahlen, soweit sie aus maßstäblichem Raumangel in den Plan nicht eingezeichnet wurden, sind aus der nebenstehenden Beobachtungstabelle ersichtlich. Die 4 Sicherheitspfähle bilden die Begrenzung jedes einzelnen Teilfeldes, und bilden vom Pfahl bis zur nächsten Mine einen Sicherheitsraum von 2,00m.

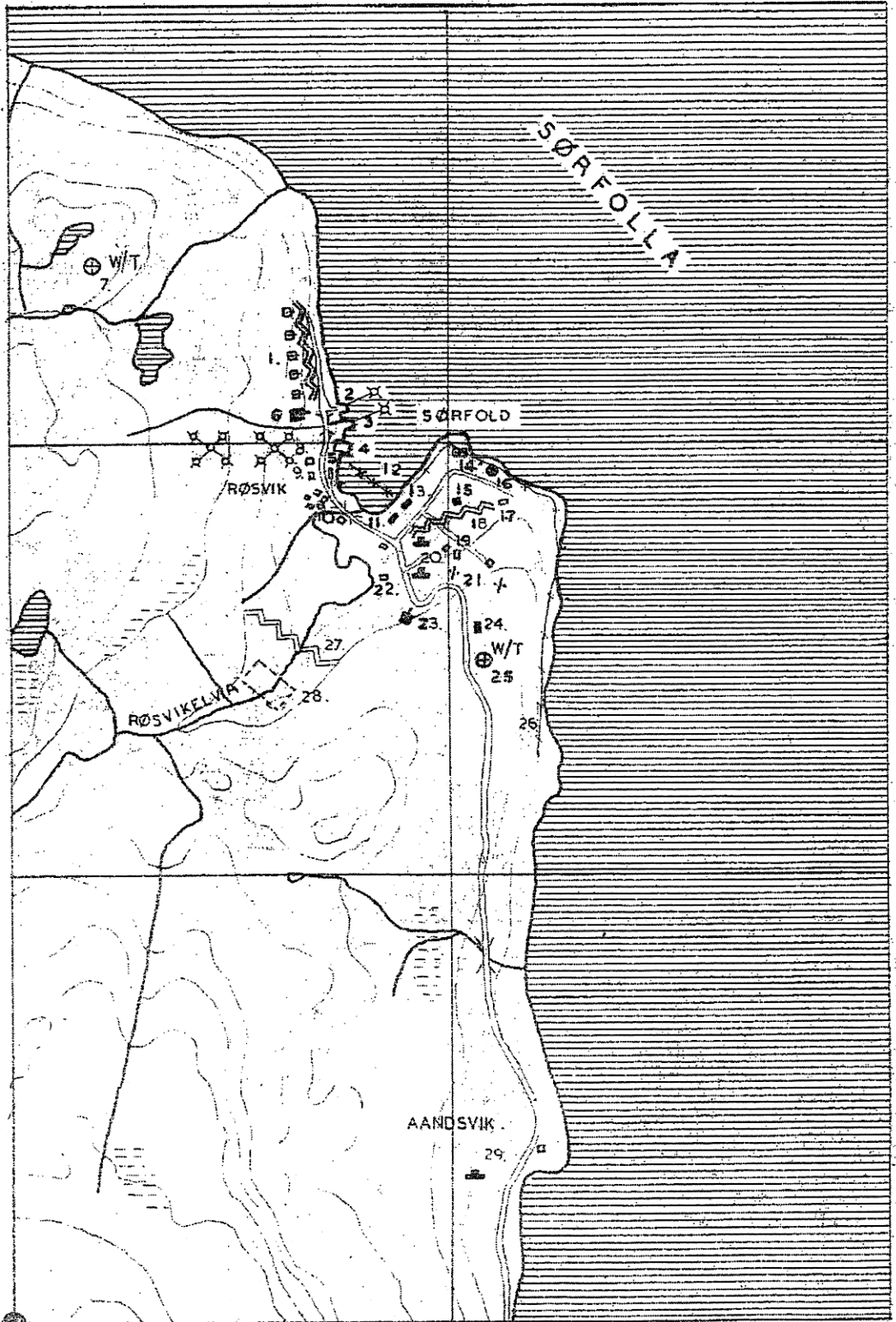
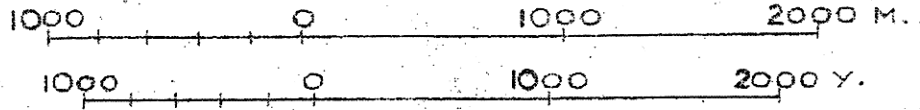
Die Vermessung geschah mittels Peildraht und Richtkreisgerät 31, Nr 3837
Die Minen wurden verlegt am 2.6.43. Die 175 Entschärfungsdrahte befinden sich bei der 2. k.p. u.o. Jäger-Regiment 27. in Sörfold.

Beobachtungstabelle

		Teilfeld A:			
Standpkt.	Zielkt.	Richtkreis-Z	Entfernung	i. m	
Hilfspunkt-Hp.1	Nord	08.00"	→	28.90	m
	Fp. I	00.02"	→	28.07	"
	Fp. II	30.46"	→	23.00	"
	Fp. III	72.00"	→	17.20	"
Festpunkt-Fp.I	P1	72.00"	→	17.20	"
	P2	72.00"	→	17.20	"
Teilfeld B:					
Hilfspunkt-Hp.1	Nord	00.00"	→	44.90	"
	Fp. I	18.39"	→	45.40	"
	Fp. II	23.42"	→	50.00	"
Festpunkt-Fp.II	P1	02.92"	→	12.10	"
	P2	2.1.57"	→	13.10	"
Teilfeld C:					
Festpunkt-Fp.III	Nord	00.00"	→	96.77	"
	Fp. I	03.08"	→	113.40	"
	Fp. II	03.08"	→	105.11	"
	Fp. III	07.05"	→	8.43	"
Festpunkt-Fp.IV	P1	07.05"	→	8.43	"
	P2	07.05"	→	8.43	"
Teilfeld D:					
Festpunkt-Fp.IV	Nord	00.00"	→	32.80	"
	Fp. I	04.69"	→	65.00	"
	Fp. II	3.64"	→	75.05	"
	Fp. III	12.26"	→	78.35	"
Festpunkt-Fp.IV	P1	12.26"	→	78.35	"
	P2	12.26"	→	78.35	"
Teilfeld E:					
Festpunkt-Fp.IV	Nord	00.00"	→	72.55	"
	Fp. I	12.69"	→	102.00	"
	Fp. II	13.67"	→	78.35	"
	Fp. III	14.08"	→	86.40	"
Festpunkt-Fp.IV	P1	14.08"	→	86.40	"
	P2	14.08"	→	86.40	"

RØSVIK-AANDSVIK

SC. 1 : 25000

N: 67° 25' 0."

E: 15° 26' 35"

DRAWN MAY 1943 ACC. TO REPORT UP TO MAY 44

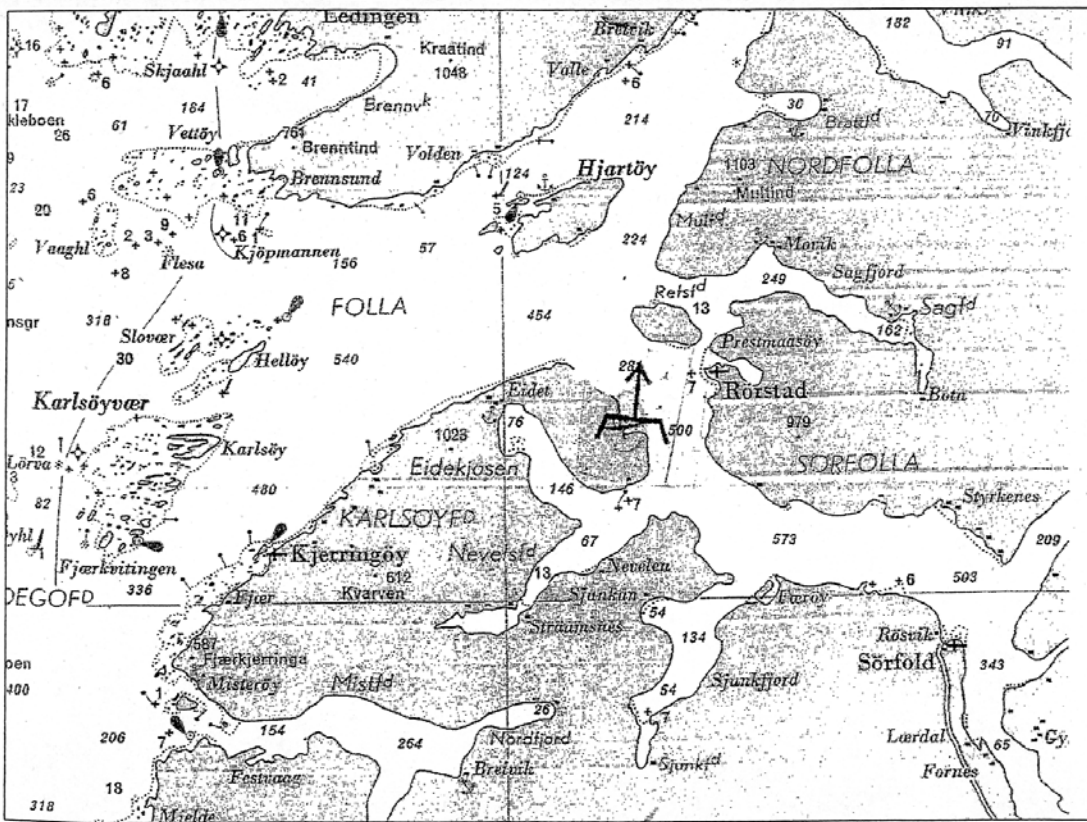
MAP NO. L 12.

REVISED NOV. 44.

KEY TO DETAILED SKETCH NO. 29.RØSVIK in SØRFOLD and AANDSVIK

1. M.G. nests and trenches.
2. Quay for ferry boat - mined.
3. Quay for steamers - mined.
4. Norwegian store.
5. Municipal Hall.
6. Anti-tank gun approximately 40 mm.
7. Hotel.
8. Norwegian Telephone Exchange.
9. Røsvik Farm.
10. School occupied by Germans.
11. Barbed wire in the sea. Landmines along the shore.
12. Youth Hostel - occupied by Germans.
13. Probably 7.5 cm. Naval guns on concrete foundations.
14. Sørfold Church.
15. Hotel occupied by the Germans.
16. Probably 7.5 cm. Naval guns on concrete foundations.
17. Vicarage.
18. Probably 7.5 cm. Naval guns on concrete foundations, camouflaged as small red houses. Ammunition Dump.
19. Trenches.
20. Doctor's House.
21. 17 barracks.
22. 40 mm. A.A. guns.
23. German stables.
24. 2 Anti-tank guns. Ammunition dump blasted into the rock.
25. W/T station.
26. Foundations of concrete for 4 - 75 mm. guns and ammunition dumps are reported to have been built.
27. Previously reported Battery of 2 - 21cm. French type Howitzers now reported to have been removed.
28. Field Battery of 4 - 75 mm. guns now reported to have been removed.
29. Youth Hostel occupied by Germans.
30. 20 Barracks used as store for flour.
31. W/T station.
32. Minefield.
33. Trenches.
34. P/W camp.
35. Ortskommandant.
36. Barbed wire.

GRADE B.1. - February 1944.

NORDLAND FYLKE
GENERAL SURVEY
I.F.O.II/15C.44.

ADDITION TO BOOK NO.II DECEMBER 1944

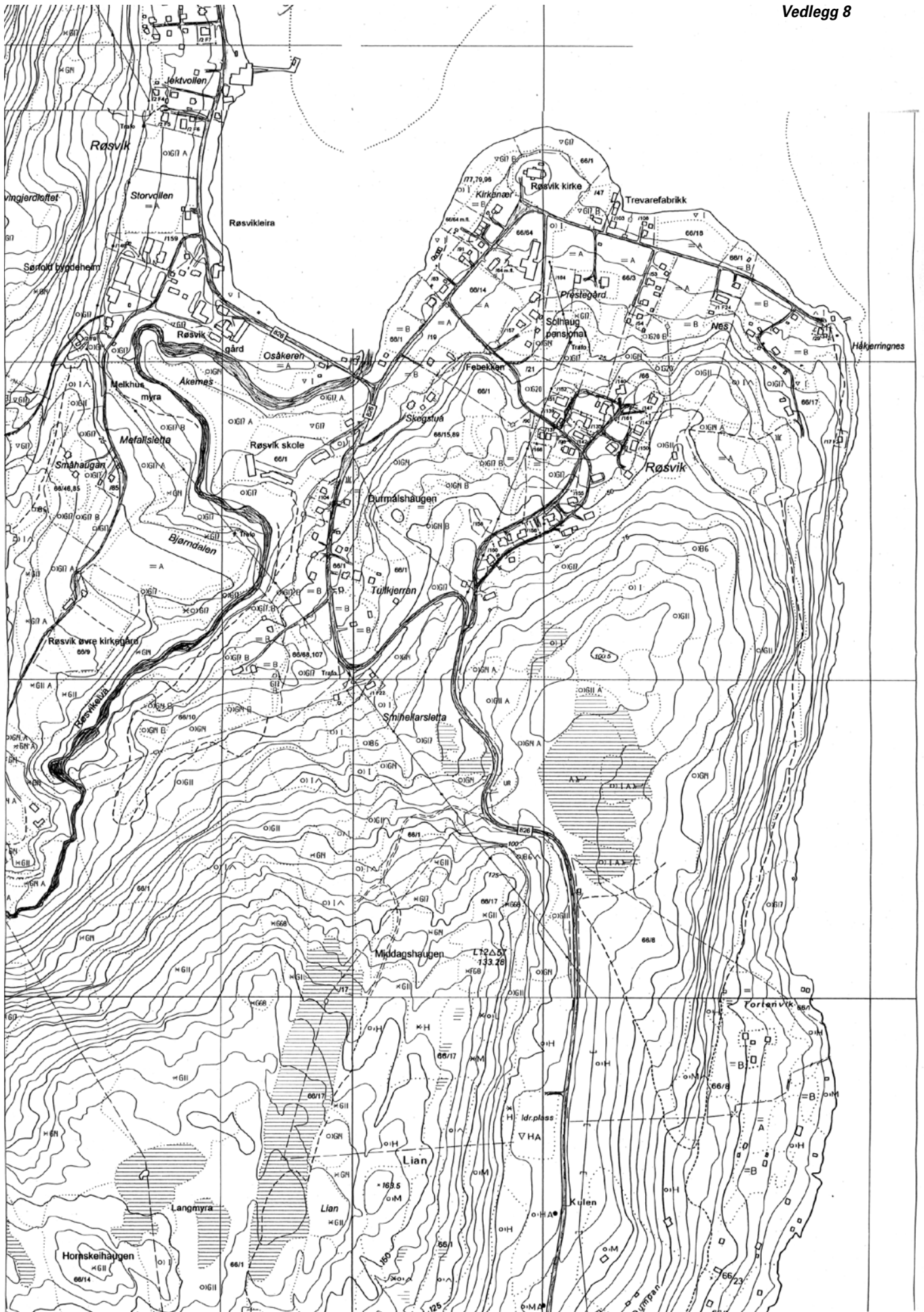
KEY TO DETAILED SKETCH NO. 29.

RØSVIK and ÅNDSVIK

IN SØRFOLD

1. M.G. nest and trenches.
2. Ferry Quay for the ferry to Bonnåsjøen - probably mined.
3. Steamship Quay.
4. Norwegian store.
5. Municipal building.
6. Anti-tank gun - approximately 40 mm.
7. W/T station.
8. Hotel
9. Minefields West of the hotel.
10. Norwegian telephone exchange.
11. Røsvik Farm.
12. School - occupied by the Germans.
13. Barbed wire in the sea, landmines along the shore.
14. Youth Hostel - occupied by the Germans.
15. Sjørfold Church.
16. Hotel - occupied by the Germans.
17. 4 - 7.65 cm. guns.
18. Vicarage.
19. Trenches.
20. Doctor's house.
21. 17 barracks.
22. 2 - 40 mm. A.A. guns.
23. German stables.
24. 2 anti-tank guns - ammunition dump blasted into the rock.
25. Ortskommandant.
26. W/T station.
27. Barbed wire.
28. Trenches.
29. Russian POW camp.
30. At Åndsvik, 20 barracks used as store for flour.
6 men detailed from Røsvik to guard this store.

Unit manning the Coastal Defence battery is 8th Battery
H.K.A.R. 974.

Sammenholder vi med hovedoversikten for alt av utlagte miner gjengitt i tabellen på s. 6, ser vi at **"Sportsplatz"** der har 1194 T-Miner 42.

Alt i alt viser tabellen s.6 at **8321 miner** var utlagt. Det er en ufattelig stor mengde. I første omgang tror man tallet må være alt for høyt, men kontrollen for T-M 42 miner for "Sportsplatz" stemmer. Resten av minene er fordelt rundt om. I tillegg kommer de 100 s.minene nevnt over.

Hvor finner man så de navnene som er angitt i tabellen på s. 6?

"Starkästchen"? Etter kartet merket **1**) ligger stedet omtrent rett sørvest for svingen før den lange bakken ned til Røsvik. Oversatt betyr "Starkästchen" stjerneboks.

"Polarstern"? I følge samme kart ligger det i østlig retning ovenfor et litt bratt terreng, og et sted til ved en myr på toppen av åsen.

"Mooshütte" ligger i østenden av Nes.

"Schulhof" er fjæra eller sjøområdet inn mot Røsvikbrua. I følge noe jeg hørte, brukte man før i tiden å spille fotball der ved fjære sjø.

"Sportplatz" er området fra Røsvikbrua bortover mot gården Normann. Men minekartet for "Sportplatz" omfatter hele området hvor minefeltene a-g er anlagt.

"Steilhang" er området ved den bratte fjellveggen, omtalt tidligere.

"Friedhof" er kirkegården og området der.

"Sp. Riegel Star" (**Sperre Riegel Stjerne**) Det er to steder avmerket "Sperriegel" (Sperrestabel): ved rikstelefonbygget og der hvor veien svinger mot venstre etter en lang rettstrekning når du kjører mot Røsvik (toppen av veien), toppen av Storbakken.

Fra "Sportplatz" til **"Steilhang"**, dvs. fjellveggen, er det lagt ut miner i følgende felt: a, b, c og d. Like ved starten av felt a, er det en gammel mine-ring med 8 skrekkladninger. Minesperrebeskrivelsen for "Steilhang" viser at det i felt a er lagt ut 14 miner av typen "Sto.-M.43, i felt d er det 24 miner av samme type. I felt b var det 229 miner av type S.-M.35. I felt c 94 av samme type. Til sammen blir det 38 Sto.-M.43 og 323 S.M.-35.

Feltet går nå over i felt **"Friedhof"**, dvs. kirkegården. Her finner vi felt L beliggende ved en beboelsesbunker ved en **"Jäger-Stellungen"** (**kampstilling**) og felt k som ligger ved en såkalt "feltvei" mot Røsvik. Så vinkler feltet sørover i felt i og felt h. Så vinkler retningen igjen mer mot øst. Her ligger feltene g, f, e, og d mot en "feltvei" som fører til **"gef.Lager"**, fangeleiren). Veien ligger mellom kirkegården og en åker. Deretter kommer feltene c, b og a mot elva. På minekartet er det tegnet inn en "Kuhstall" (sommerfjøs), en åker, graver og en **"Pak-Stellung (panservernkanonstilling)**. I disse feltene var det 1027 miner av typen S.-M.35, 83 Sto.-M.43(n) og 231 H.-M.43(n) Feltet foran endte ved Røsvikelva.

På andre siden finner vi minefeltet **"Starkästchen"**. Her er inntegnet felt m og felt l på hver side av en privat vei. Like ved elva ligger en stall og ett beboelseshus. Så kommer felt k, i, h, g og f mot "Schlucht". Det betyr vel en "slukt" i terrenget. Deretter kommer felt e mot en slags veg som på kartet kalles "Hohl-Schleif-weg", (direkte oversatt "hul-sløyfe-veg). Denne veien går nordøstover mot Riksvei 50.

På østsiden av denne veien finner vi feltene d og c opp mot toppen av berget (åsen), Smihellhammaren. Så kommer feltene b og a ned mot veien til Fauske.

På toppen av berget er avmerket en "Wohnbunker" (beboelsesbunker) kalt "Cherusker", og "Unterstand "Cherusker".

"Cherusker" er navnet på en germansk stamme som slo romerne, og "Unterstand" er en bunker av "Regelbau-typen", R655 for 6 mann, med ammunisjonsrom. På toppen eller like ved er avmerket **"Starkästchen"**. **Var det simpelthen lyskastere?** Det er også merket noe som ser ut som en kort vei, løpegrav? fra "Starkästchen" til et punkt mellom felt c og b. Disse navnene er markert med skravering for bygning. Til venstre for riksvei 50 mot Fauske ligger feltet "Polarstern". I feltet "Starkästchen" er det i sluttsum 238 miner av typen Holz.-M.43(n) og 2042 S.-M.35.

Minesperrebeskrivelsen for **"Stützpunkt Sørfold-Polarstern"** er de siste feltene vi skal se på. Det er i alt 8 felter i det som kalles "Polarstern", fra a til og med h. Miner av typen Sto.-M.43 er lagt ut med 41 stk. i felt a, 43 i felt b og 19 i felt c. Sum 103.

*Inngang
deknings-
bunker
oppe på
åsen.*
Foto: T.G.

Muligvis rester av en stallbrakke til bøyre for veien i Storbakken (når du drar nedover). Foto: TG.

Vindusåpning på beboelsesbunkeren like ved dekningsbunkeren oppe på åsen. Foto: TG.

Kanonstilling ved de to bunkerne oppe på åsen. Foto: TG.

Av typen H.-M.43 (n) er det lagt ut 268 i felt d, 118 i felt e, 80 i felt f, 165 i felt g og 132 i felt h. I sum = 763.

Minetyper S.-M.35 er lagt ut på følgende måte: i felt g 49 stk. og felt h 33. I sum blir det 82.

Til sammen i hele feltet er det altså lagt ut 948 miner. Feltene er omgitt av piggråd på begge sider.

Minekartet viser at feltene tar til oppe på flata ved Storbakken der veien svinger mot Røsvik. Først er det avmerket en slags bygning kalt **"Scheune"** (låve), ved en "T.-mast". Så kommer felt a i nordøstlig retning bortover åsen. Felt b og c vinkler litt nordøstover. Så ligger felt d i østlig retning, hvoretter resten av feltene: e, f, g og h fortsetter nordøstover mot Nes. Til høyre for felt a er avmerket en bygning eller konstruksjon, kalt **"Schuppen"** (skjul). Dette kan være en bunker, men den har jeg ikke kunnet påvise.

Der tidligere riksvei 50 svinger ned mot Røsvik, er det tegnet inn to veier innover åsryggen, rett nordover. Det fører en vei videre nordøstover et stykke til to avmerkete bygninger, eller konstruksjoner kalt **"Polarstern"** og **"Falkenauge"**. Det kan muligvis være brakker. Det er avmerket **"Brunnen"** like ved, en brønn. Tegningen av den viser en 6-kant. Telefonlinja går midt i mellom. Litt lenger nordøstover er det avmerket en liten bygning(konstruksjon), **"Muni-Schuppen"** (? ammunisjonsskjul) og like ved en til, kalt

"Türpfosten" (dørposten) **"Wehrwolf"** (Varulv). Befaring har vist at det er en beboelsesbunker og en dekningsbunker. Mellom felt c og d finner vi avmerket noe tegnet i langt sikksakk mønster. På kartet kalles det **"Minengasse"**. Det betyr minefelle. Ved feltene g og h er inntegnet 4 stk. **"Abw.-Fla.W.42"**, dvs. luftskyts. Disse har jeg ikke kunnet påvise. **Følger vi løpegrava fra bunkerne, kommer vi til en kanonstilling med et støpt rundt fundament.** Jfr. foto forrige side.

Ett sted i området oppe på åsen fant jeg og John Helge H. Gleinsvåg en støpt, smal **krypetunnel** som vinklet og førte innover og nedover. På den ene veggen var det montert noen ledninger.

Det er mulig at det dreier seg om en luftesjakt eller en krypetunnel til en større tunnel inne i fjellet. Jfr. det Henny Olsen fortalte om sin vandring i den lange tunnelen, gjengitt i intervju som kommer senere i denne teksten). På minekartet er det som nevnt tidligere, inntegnet en minefelle. Det virker umiddelbart lite trolig at denne gangen kan ha vært, eller er minert, til tross for de nevnte ledninger. Ledningene kan ha vært til telefon og eller lys.

Det bør vurderes av en sakkyndig, og eventuelt kan huleforskere utforske denne krypetunnelen. Tunnelen er vanskelig å oppdage, men kan påvises.

Inngang til krypetunnel. FOTO: TG.

*Rester av
brakke-
fundament på
nedre side av
Slettveien.
Foto: TG.*

Disse siste feltene som er forsøkt beskrevet ovenfor, var for det meste lagt ut med s. miner og "Beh.m.42" miner, altså "hoppminer" og antipersonellminer som er omtalt tidligere. Det ser da ut til at tyskerne har minert hele området rundt Røsvik for å hindre angrep fra sjøsiden og fra landsiden. Det gjaldt om å hindre at fortet ble erobret av de allierte hvilken som helst kant de måtte komme fra. For befolkningen i Røsvik må det ha vært både farlig og plagsomt å leve slik med mineluffer innpå seg nærmest over alt.

Rester av minestreng i åsen nedenfor Slettveien. Foto: TG.

Hva forteller kart 1)

Vi skal nå se på hva dette kartet (1) kan fortelle ut over det som alt er sagt. For enden av kartet mot nord er "Fahrstelle" avmerket. Det er kaia, eller ferjekaia. Vi ser også gården "Normanhof". Der hvor veien vinkler til venstre etter den lange rettstrekningen når du kommer fra Fauske, (toppen av Storbakken) ser vi at det på nordsiden av veien var plassert en stor bensintank.

Borte ved det ene av stedene mot øst som er merket "Polarstern" står det "Gasse"(felle). Ved dette stedet på toppen av åsen, er det avmerket to mindre bygninger, sikkert brakker. Jeg kunne også ved befaring konstatere noen fundamentrester der ved siden av en gammel gårdsvei.

Følger vi kartet videre nedover mot Røsvik, ser vi i bakken foran svingen ned mot selve Røsvik, avmerket 2 brakker, en litt større og en mindre til venstre for veien når man drar nedover. Til høyre for veien er avmerket en "Stallbarache" og en litt mindre bygning.

Til venstre for det som i dag er Slettveien, ser man avmerket 3 brakkebygg hvorav én er svært liten. "Ortskommandtur" står det ved den midterste. Det vil si at "Ortskommandanten" holdt til der. Det vil da oversatt bety "landsbykommandanten".

Brakkefundament sydøst for Nes. FOTO: TG.

Beboelsesbunker i åsen nedenfor Slettveien/Brekkanveien like ved en maskingeværbunker. (s.5) Rester av kamouflasjenett. Løpegrav mellom bunkerne. FOTO: TG.

Ovenfor de nordøstligste brakkene ved Nes er det avmerket 4 sirkler. Det vet jeg ikke hva er. Det må ha vært en stilling der, et kanonbatteri el. liknende? Var det kanskje her de 4 store luftvernkanonene var montert? (Abw.-flak W42.)

Midt inne på åsen ovenfor Røsvik ses 2 mindre byggverk. I følge informanter skal det ha vært et observasjonstårn oppe i åsen. Muligvis er det dette avmerkingen gjelder. Jeg har siden hørt at tårnet stod på toppen av åsen. Det skulle være 4 trykkimpregnerte påler med en stige og plattform, i følge informant Bent Wold. Dette tårnet tror jeg var bygd av heimevernet som var virksom i området på 50-tallet, i følge informanten Leif Solskinnsbakk. Informant Karl Simonsen forteller at tårnet ble bygd av heimevernet på 1950-tallet.

I området nedenfor åsen, mot Storbakken, er det mange ruiner av brakkefundamenter og noen bunkersrester.

Nede ved sjøen finner vi "Schule" (skole) avmerket, likeledes "Sold.Heim" (soldathjem) og 5 bygninger merket "Pfarrhof" (prestegård). Til høyre i nordøst, ca.9 brakker.

På minekartet merket 1) ser vi at det går piggrådssperring fra et stykke sør for Røsvikbrua rett oppover bakken mot svingen ved avkjørselen til Slettveien og videre opp mot toppen av veien. Derfra går piggrådssperringen østover og nedover utenfor minerte område til den vinkler rett østover i et bratt terreng ned mot sjøen, halvveis til Nes. Det vises også så vidt piggrådssperring på begge sider av det minerte området fra toppen av åsen og nordvestover mot kirkegården hvor sperringen fortsetter.

Til slutt nevner jeg at en stor bygning, ventelig en brakke, er inntegnet nordvest av Røsvikelva. Jeg tror det var fangeleiren.

Krigsfanger

"Krigsfange btl. (Pi) 2 i Finneid og Fauske, fordeles slik:

.Kgf.Kp.	1 / Pi 2 til Bodø.
....."----	2 / Pi 2 til Sørfold
....."----	3 / Pi 2 til Bodø." 13

Det vil si at en tredjedel av en krigsfangebataljon, ett kompani, ble stasjonert i Sørfold. Krigsfanger i Nord-Norge var mest russere, serbere og polakker.

¹⁴ I forbindelse med omtalen av minekartene er det nevnt at det var "Luftwaffe" som ordnet med utleggingen av minene.

Fra 1943 ble det ledige bakkemannskaper i "Luftwaffe" på grunn av manko på fly. I alt dreide det seg om 10-12000 mann som skulle settes inn på Østfronten, men 8 divisjoner ble satt inn i kystforsvaret i de okkuperte land. Den 14. Lw-divisjonen ble satt inn i Midt-Norge fra januar 1943 og fikk det overordna ansvaret for kystfortene. Det er grunnen til at "Luftwaffesoldater" og offiserer var i Røsvik.¹⁵

Allierte etterretningsrapporter

Under 2. verdenskrig foregikk det en utstrakt spionasjevirksomhet fra norsk og alliert side mot tyske anlegg. Rapporter ble skrevet og sendt til England på ymse vis. Rapportene var nøyaktige og stort sett à jour til krigens siste dager.¹⁶

Vi skal nå se hva et par slike etterretningsrapporter kan fortelle om Røsvik fra krigens tid.

Først ser vi på "Detailed sketch no.29".¹⁷ Den er revidert i nov. 1944.

Vi må også granske "Key to detailed sketch.no.29" fra februar 1944 og "Addition(tillegg) to book no. II, desember 1944. Key to detailed sketch no. 29." Den siste er fra mai 1944.¹⁸

Den detaljerte skissen (no.29) er over Røsvik og nærmeste område. Kartskissen er utstyrt med noen symboler og tall. For å se hva tallene representerer, går vi til nøklene til skissen, den ene fra februar 1944 og den andre fra mai 1944. Kartskissen er deretter revidert i november 1944.

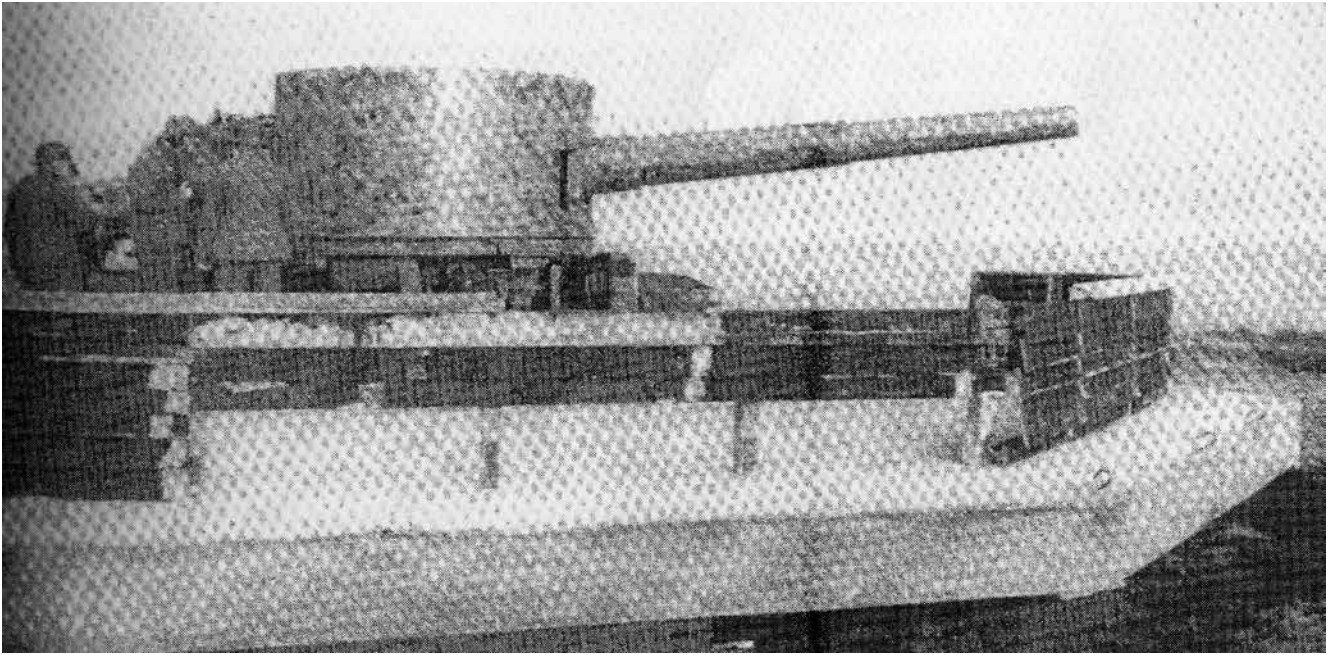
Jamfør vedleggene av kartskissen og kartnøklene.

Vi begynner med tallet 2 på kartskissen. Det er ferjekaia for ferja til Bonåsjøen. Det står at den sannsynligvis er minert.

Rett over kaia i nord-sør retning er det oppgitt at det er 5 maskingeværreir og skyttergraver. Det er angitt med tallet 1 på kartskissen.

Litt lenger sør, det kan vel være ca.70 m (målestokk 1: 25000) finner vi tallet 3 som gjelder dampskipskaia. Den oppgis etter "februarnøkkel" å være minert, mens "mai-nøkkelen"

- ikke sier noe om det. Det var vel her at den før omtalte "kaivakta" holdt til.
- Tallet 4 angir at der var en norsk butikk. Det var vel butikken på gården.
5. "Municipal Hall" er kommunehuset.
- 6 opplyses å være en antitankkanon på 40 mm. Vi går nå over til å følge kartnøkkelen som er fra mai 1944.
- Tallet 7 er "W/T station". Det står for "Wireless Telegraph Station", altså trådløs telegraf stasjon. Den ligger oppe i fjellet i nordvestlig retning, mellom to vann, hvorav det nederste er Bordstolvannet.
- 8 angir "Hotel" og at det er minefelt vest for hotellet. Minefeltene det er snakk om, er vel e og f som vi har sett på tidligere.
- 9 er oppgitt som "Norwegian telephone exchange", dvs. telefonstasjon.
- 10 står for "Røsvik Farm", altså Røsvik gård.
11. Skolen, som oppgis å være okkupert av tyskerne
12. I havbukta (fjæra) er det piggrådsperring og landminer er lagt ut på stranda mellom brua og kirka.
13. "Youth Hotel", ungdomsherberge, okkupert av tyskerne.
14. Sørfold kirke.
15. "Hotel", dvs. hotell, okkupert av tyskerne.
16. "4" "7,65" cm guns", altså 4 stk. 7.5 cm kanoner. Det er i Nes. I "februarnøkkelen" til kartet står det at 7,5 cm kanonene er "naval guns on concrete foundations, camouflaged as small red houses. Ammunition Dump". Det vil da si at det trolig er marinekanoner, på konkrete fundament, kamuflert som små røde hus. Der er også ammunisjons-og dekningsbunkere. I denne kildenøkkelen er 2 av de 4 kanonene plassert høyere opp i terrenget. De 2 kanonstillingene ligger rett vest for huset til Erling Olsen, senior.
17. "Vicarage" (prestegård)
18. "Trenches". Disse skyttergravene går tvers over Brekkanveien og helt bort til bakken over Nes. På kartet er det også avmerket for én brakke til venstre for Brekkanveien og like ovenfor skyttergravene. I følge engelske kart-symboler "Barracks 30". Muligvis betyr det da at brakka er for 30 menn. ¹⁹
19. "Doctors house", legens hus.
20. 17 brakker. De ser ut fra kartet ut til å ha vært plassert til høyre for veien i bakken før du kommer inn på Slettveien. Jeg fant ikke mange brakkefundamenter der, men i åsen til venstre for Slettveien, så det kan være et samlet tall for brakkeene i området.
21. 2stk. 40mm AA guns, dvs. anti aircraft kanoner. (Luftskyts). Disse er på kartet plassert like øst for svingen øverst i Storbakken.
22. "German stables", tyske staller?
23. "2 anti-tank guns-ammunition dump blasted into the rock". Altså 2 anti-tank kanoner. Ammunisjonslager sprengt inn i fjellet. Disse var plassert på toppen av Smihellhammaren, rett sør for toppen av Storbakken. Jfr. foto s. 47.
24. Rett før denne veisvingen holder "Ortskommandanten" (leirkommandanten) til. Det stemmer ikke med det som er oppgitt på minekartet, kart merket 1). Der er "ortskommandant" plassert i åsen vest for Slettveien. Det er nok også mer trolig. Der hadde han vel bedre oversikt.
25. "W/T station", dvs. trådløs telegrafstasjon.
26. Piggrådsperring. Den går i følge kartet nedenfor veien, nede ved sjøen på østsiden, helt til Nes og videre.
27. Skyttergraver. De går tvers over Røsvikelva før den dreier mot nordvest ned mot Røsvik.
28. Litt bakom disse skyttergravene finner vi "Russian PoW camp", dvs. russisk fangeleir.
29. I Ånsvik er det 20 brakker som brukes som lager for varer. 6 menn er overført fra Røsvik for å bevokte dette lageret. Det opplyses at enheten som bemanner kystforsvarsbatteriet er 8. batteri H.K.A.R. 974. (Hærkystartilleri)

Skipsskanon, trolig SK L/45, "in der Batt." "Lotbringen".

KILDE: JON A. JONSEN, s.170 OG s.171.

*Kanonstilling. Dreieskinna vises i forkant. Foto: TG.
Koordinater: N 67°28.721', E 015°28.706'.*

Kanonstilling for en mindre kanon, øst i Nes, utenfor tunnel. FOTO: TRUDE CECILIE GLEINSVÅG.

I henhold til februarnøkkelen til "Detailed Sketch No 29. fra februar 1944, skal tyskerne ha hatt et batteri med to 21 cm, fransk type "Howitzers" ved siden av Røsvikelva der hvor skyttergravene er avmerket. Batteriet oppgis å være flyttet per febr. 1944. Jfr. kartskissen ved tallet 27.

Et stykke vest for dette batteriet har de også hatt et feltbatteri med 4- 75 mm kanoner, som sies å være flyttet, også det per februar 1944. jfr. tallet 28. Samtidig sier nøkkelen at det sør for Nes skal være laget konkrete fundamenter for 4- 75 mm kanoner og ammunisjonsbunkere. Jfr. tallet 26 på kartet

Tysk virksomhet

"Den tyske virksomheten i Sørfold var i de første krigsårene mest knyttet til veien langs vestsiden av fjorden. I Røsvik ble det anlagt kanonstillinger, og i Tårnvik, ytterst i Sørfoldfjorden, ble det lagt ut minefelt for å stoppe inntrengere fra Vestfjorden. Det var også viktig å sikre trafikken langs riksvei 50. Veien ble tatt i bruk høsten 1940, og var fram

til slutten av 60-tallet anlagt på vestsiden av Sørfoldfjorden fram til Røsvik."²⁰

I tillegg kom jernbaneutbyggingen på østsiden av Sørfoldfjorden. Det var i sving 6 byggeavdelinger med jernbanen i Sørfold. Det ble brukt lokal arbeidskraft og krigsfanger, hovedsakelig russere og polakker. Ved krigens slutt var det ca. 6000 krigsfanger i Sørfold.²¹

"Fangene bygde også ferjekaier i Røsvik, Bonåsjøen og Bognes.²² En tabell oppgir at på arbeidsstrekningen Røsvik – Bonåsjøen arbeidet 30 russere.²³

Nes

Undertegnede foretok en del "befaringer" i Nes for å se om det fantes noen minner igjen fra krigstida, og det gjorde det. Området er mye overgrodd med skog og planter, men en del lar seg fortsatt finne.

Nederst i området, eller der hvor veien ender inn, finner man restene av en stor tysk stilling. Hva

Rester av elektrisk installasjon for å dreie kanonen. Foto: TG.

slags artilleri de har hatt der er usikkert. Men Jon A. Jonsen gjengir i sin bok et bilde hentet fra boken "Der Atlantik Wall". Det er en stor skipskanon, med en beskyttelsesplattform med splintmur.²⁴

Bildet står under Sørfold. Da er det jo ikke helt sikkert at det er fra Røsvik. Men legg merke til at

i batterioversikten for de 5 batteriene i Sørfold, står det Sørfold øverst i stedet for Røsvik. Dermed er det ikke usannsynlig at den omtalte store kanonen, var plassert i Nes, i den før omtalte store stillingen. Hvis man skulle ha en så tung kanon på plass i Nes, er det sannsynlig at den ville havnet ytterst i anlegget. Men dette er usikkert.

Jeg fant stillingene for 2 kanoner et stykke ovenfor den omtalte nederste og en like ved huset til informanten Erling Olsen. Ytterligere en kanonstilling fant jeg ca. 50 m vest for huset til Erling Olsen, senior. Disse fire kanonstillingene har støpt dreieskive med metallring. (Det er de fire 7,5 cm) (b). Senere fant jeg en 5. kanonstilling lenger øst. Jfr. bilde med slitespor i forkant på neste side. Ytterligere en kanonstilling for en mindre kanon, kan ses et stykke fra.

Artilleriet

Hærkystbatteriene var basert på erobret artilleri, og det var gammelt. For å få de tidligere feltkanonene noenlunde brukbare mot bevegelige mål, måtte tyskerne lage dreieskiver av stål, som kanonene skulle stå på. Kanonene hadde hjullavett, og tyskerne satte i gang med å bygge sokkellavetter. Men arbeidet ble ikke fullført på alle batterier i løpet av krigstida.²⁵

60 cm lyskaster i stilling. Foto fra Jon A. Jonsen: "Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45", s. 209. Det var to lyskastere av denne typen ved fortet i Nes.

Kanonstilling i Nes. Det omtalte slitesporet i forgrunnen.

Foto: TG.

At dreieskinna i metall bare er halv, beror på at man i Nes ikke trengte å svinge kanonene helt rundt. Man behøvde bare halve dreieskinna for å kunne skyte mot sjømål ute på fjorden. Kanonene var elektrisk drevet ved hjelp av strøm fra dieselaggregat.

Litt lenger mot øst ses en oppstillingsplass for en kanon hvor dreieskinne ikke var montert. Det var i forkant av en tunnelinngang. Her har man tydelig brukt en feltkanon og bakset endestykket rundt i en halvsirkel. Det er blitt et dypt slitemerke i jorda og vises godt. (jfr.bildet side 25)

En panserjegertrupp med 2 stk. 7,5 cm. Pak (panservernkanoner), ble overført til Sørfold. Flak-avdelinger på fergene ble satt i fast stilling bl.a. i Sørfold.²⁶ (Flak- dvs. luftvernskyts)

”Divisjonen skal tildeles 250 stk. flammekastere (M.42). De har en rekkevidde på 50 m, brenntid 3 sek, og dekker hver ca. 15 m. bredde. Mesteparten tildeles Bodø, resten fordeles til Sandnessjøen og Sørfold.²⁷

Julen 1942 ble artilleriet i Sørfold forsterket til 6 stk. 7,5 cm. belgiske kanoner.²⁸ Dette var erobrete feltkanoner med betegnelsen FK236(b). De hadde en rekkevidde på 11000 m.²⁹ Dermed hadde de tilstrekkelig rekkevidde for å nå mål på Sørfoldfjorden.

Ved slutten av krigen forelå en organisasjonsplan og oppsetting for kystfortene fra den 14. Lw. Feld. Div. Den har forfatteren Jon A. Jonsen brukt i sin bok ”Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45”. Jeg bruker oversikten, for å finne ut hva Røsvik var satt opp med:

Hovedskytset er 6 stk. 7,5 cm belgiske feltkanoner med betegnelsen FK 236 (b).

Forfatterens anmerkning: ”Der Atlantik Wall” fastslår at to av 7,5 cm kanonene var norske.

- 2 stk. granatkastere(bombekastere)
- 2 stk MG (maskingevær)
- 2 stk MG (mulig mitraljøser, ettersom det ikke står 4 MG under ett)
- 2 stk. 20mm Flak (luftskyts)
- 42 flammekastere
- 37 flammekastere
- 2 stk. lyskastere, 60 cm

I tillegg kommer da det som fremgår av etterretningsrapporten.

20 mm Flak var standardvåpen for lett tysk luftvernskyts. ”... kanonen kunne også benyttes mot markmål. Våpenet kunne også utstyres med 2, 3 eller 4 rør.”³⁰

Tunnel i Nes. FOTO: TG.

Ditto tunnel i Nes. FOTO: TRUDE C. GLEINSVÅG

Den ene av to oppganger i tunnel til kommandobunker. Foto: TG.

Inngang bunker i Nes. FOTO: TRUDE CECILIE GLEINSVÅG.

*Tunnel-
inngang i Nes.
FOTO: TG.*

Den tunge typen bombekaster var av kaliber 81 m.m., og den lette typen var på 50 m.m. Den tunge typen fantes i 2 varianter med ulik rekkevidde, nemlig 2400 m og 1100 m. 50 millimeteren hadde en skuddvidde på bare 520 m.³¹

79 flammekastere ser umiddelbart ut til å være et for høyt tall. Men når vi ser på det som er nevnt tidligere om fordelingen av 250 flammekastere mellom Bodø, Sandnessjøen og Sørfold, kan det langt på vei være riktig.

Hver kanonstilling har et tilhørende bunkersanlegg. Til vanlig var det ”dekningsrom, lager for proviant, drivstoff, ammunisjon og reservedeler, samt nærforsvars- og alarmstillinger for kanonbesetningen”.³² I Nes ser man løpegraver fra kanonstillingene til dekningsbunkerne.

Bombekasterne var også montert i faste stillinger, men det var nok nødvendig med mobilitet i tilfelle av angrep. Vanligvis var det bunkere for bombekasterbesetningen også.

Avstandsmåler

Alle kystfortene hadde montert avstandsmåler i forbindelse med skytset. Denne var oftest montert i forbindelse med kommandobunkeren eller i kommandosentralen hvis den lå inne i fjellet. Avstandsmåleren målte horisontal avstand til fartøyene ute på fjorden. Data om vær og vind ble dag-

lig matet inn i avstandsmåleren to ganger. ”Værdataene ble omregnet til korreksjonsverdier som ble forhåndsinnstilt på avstandsmåleren og kanonene (side og høyde). I tillegg måtte man til enhver tid vite standhøyden over havet, som varierte med flo og fjære.”³³

Ildgivningen ble ledet fra kommandosentralen. Det gikk telefonledninger fra kommandosentralen til den enkelte kanon. Det var i alle fall slik der ildgivningen ble ledet fra en kommandosentral. Slik var det nok også i Røsvik, selv om det kan være vanskelig å påvise. Dessuten stod batterisjefen i forbindelse med høyere avdelinger via radiosamband.³⁴

Fjellanlegg

I Nes var det sprengt ut store tunneler i fjellet ved kanonstillingene og bunkersanleggene.

Det vises flere innganger. Inne i disse tunellene har de nok hatt oppholdsrom for soldater, sanitetsrom, ammunisjonslager, samband og kommandosentral. Det ser ut til at bunkeren som er beliggende rett nedenfor Erling Olsens hus, kan ha vært kommandobunkeren. Riktignok har den åpninger som kan være for maskingevær, men det ser ikke ut til at et maskingevær der ville ha kunnet betrykke minesperringene. Erling Olsen jr. fortalte at det hadde vært glass i disse langsmale åpningene. Det tyder på kommandobunker. Dess-

Tysk dekningsbunker i Nes. Dette var kommandobunkeren. I følge Erling Olsen jr. var det før glass i skyteskåråpningene på denne bunkeren. Til venstre for bunkeren ser man den ene av to nedganger til tunellsystemet i fjellet. Disse nedgangene har tidligere hatt tretrapper. Som de står nå, skulle de vært sikret for unger. Like ved denne bunkeren ligger restene av en bunker til, en ganske stor en. Det er en kombinert deknings- og beboelsesbunker for mannskapene til to av tre luftvernstillinger like ved. FOTO: TG.

uten var det 2 tunellinganger som førte bratt nedover inn i fjellet. Trappene var råtnet bort.

Nærforsvarsanlegg

Til anlegget hørte også nærforsvarsanlegg. Her inngikk piggrådsperringer og minefelt som nevnt tidligere. Maskingeværene og mitraljøsene stod i faste stillinger og kunne skyte over minefeltene og piggrådsperringene slik at de overlappet hverandre. Skulle en fiende likevel lykkes i å ta seg forbi sperringene, ville flammekasterne komme i bruk. Tyskerne i Røsvik ser også ut til å ha lagt veldig vekt på nærforsvaret med de omfattende piggrådsperringene og minefeltene rundt stedet i tillegg til flere store kanoner.

Sosiale forhold

”Det var visst en stor påkjenning for de tyske mannskapene her oppe i vintermørket. Etter to vintrer i Nord-Norge var det noen steder en del som ble sendt til Frankrike. Det ble også et plassbytte med mannskaper fra Sør-Norge. Men det var

vanskelig å skaffe permisjon. Det ble bare gitt én eller i høyden to permisjoner per år, og noen fikk ikke permisjon på nesten 18 måneder. Mange batterier lå ensomt til, og selvmord forekom, helst etter endt permisjon.³⁵

Selvmordstilfeller hadde helst sammenheng med at de skulle sendes til Østfronten. Der var det bare 50% sjanse til overlevelse.

Det var vanskelig å få nye mannskaper til kystbatteriene, men etter hvert som den tyske flåte minsket, ble til eksempel eldre tatt ut av ubåttjeneste og overført til basetjeneste og kystartilleri.³⁶ I noen tilfeller ble slitne soldater fra ulike frontavsnitt sendt til tjeneste på kystfort.

Tjenesten gjaldt da som permisjon i og med at det vanligvis var en langt mindre farlig tjeneste enn fronttjeneste. Disse soldatene kunne være helt nede i 17-18 års alder og gjorde tjeneste som festningsinfanteri.³⁷ I Røsvik var det jo ikke spesielt avsides, men noen av brakkene tilhørende fortet i Nes, lå på østsiden av Nes og således noe avsondret fra bygda.

*Utsikt fra
luftvernstilling
i Nes.
Foto: TG.*

En av tre luftskyttsstillinger i nærheten av kommandobunkeren i Nes. I bakgrunnen kabelpunkt. Koordinater: N67°28.688' E015°28.453'. FOTO: TG..

Luftskyttsstilling 2 i Nes. N67°28.675' E015°28.497. Foto: TG.

Kabelpunkt for samband, luftskyttsstilling 3 i Nes. Like ved ligger en deknings-og ammunisjonsbunker i dårlig forfatning. N67°28.626' E015°28.550'. FOTO: TG.

Rester av bunker i Nes. Foto: TG.

Bemanning og utstyr

Det har ikke lyktes meg å få tak i etterretningsrapporter som kan gi opplysninger om dette. Riksarkivet finner ikke mer enn den rapporten som det tidligere er referert omfattende fra.

Organisasjonen Todt var langt på vei selvstendig, men underlagt tysk disiplinærmyndighet. Etter hvert ble personellet iført tsjekkiske uniformer som de hadde skaffet seg da de tok Tsjekkoslovakia. I Norge ble organisasjon Todt- "Einsatzgruppe Wiking", satt inn fra 1942. I regi av denne organisasjonen ble det meste av byggarbeider utført. Todt skaffet tyske entreprenører som skaffet stedlige underentreprenører og norske arbeidere. Et-

ter hvert ble krigsfanger satt inn i stort antall. På kystbatteriene kunne organisasjon Todt være mer eller mindre engasjert.³⁸ Informanten Brynhild Skog nevnte at det var masse Todt-arbeidere og ingeniører i Røsvik.

Batteriorganisasjonen

Organisasjonen på de første hærkystbatteriene våren og sommeren 1941 var:

"Ledelse:

Batterisjef: Offiser m/ pistol

Sjåfør: Mannskap m/ gevær og terrenggående kjøretøy.

Batteri:

Nestkommanderende: Offiser m/ pistol
Observatør: Underoffiser m/ pistol
Måleoperatør: 2 underoffiserer m/ pistol
Regnetroppsjef: Underoffiser m/ gevær (samtidig gassoffiser)
Mannskaper til hovedko. og 3 m-meter avstandsmål: 4 mannskaper m/ gevær
Motorsykkelsjåfør: 1 mannskap m/ gevær og motorsykkel
Ordonnanser: 2 mannskaper m/ gevær og sykkel
Sambandsavdeling:
Radiobefal: 1 underoffiser m/ gevær
Radiooperatører: 6 mannskaper m/ gevær

Kampbatteri:

Oberwachtmeister: 1 underoffiser m/ pistol (batterioffiser)
Tropsjefer: 2 underoffiserer m/ pistol
Kanonkommandør: 4 underoffiserer m/ pistol
Sanitetsbefal: 1 underoffiser m/ pistol og motorsykkel
Kanonerer: 16 mannskaper hvorav 15 m/ gevær og én med pistol
MG-skyttere: 2 mannskaper m/ pistol og lett MG
Ammunisjonsbærere: 8 mannskaper m/ gevær
Våpenreparatør: 1 mannskap m/ gevær
Regnskapsfører: 1 mannskap m/ gevær
Skredder: 1 mannskap m/ gevær
Skomaker: 1 mannskap m/ gevær
Salmaker: 1 mannskap m/ gevær
Sjåfører: 2 mannskaper m/ gevær og to 1,5 tonn lastebiler
MG-skyttere: 3 mannskaper m/ pistol

På denne måten ble et batteri med fire 10,5 cm kanoner organisert. Det hadde da en styrke på 2 offiserer, 13 underoffiserer og 50 mannskaper. Dette var den vanlige styrken på hærkystbatteriene den første tiden. Senere fikk batteriene litt mer utstyr og en hel masse ekstra våpen, slik at den

vanlige styrke på et hærkystbatteri lå rundt 100 mann.”³⁹

Fortet kunne også disponere over hester. I tillegg til det som er listet opp, kom diverse utstyr og ammunisjon.

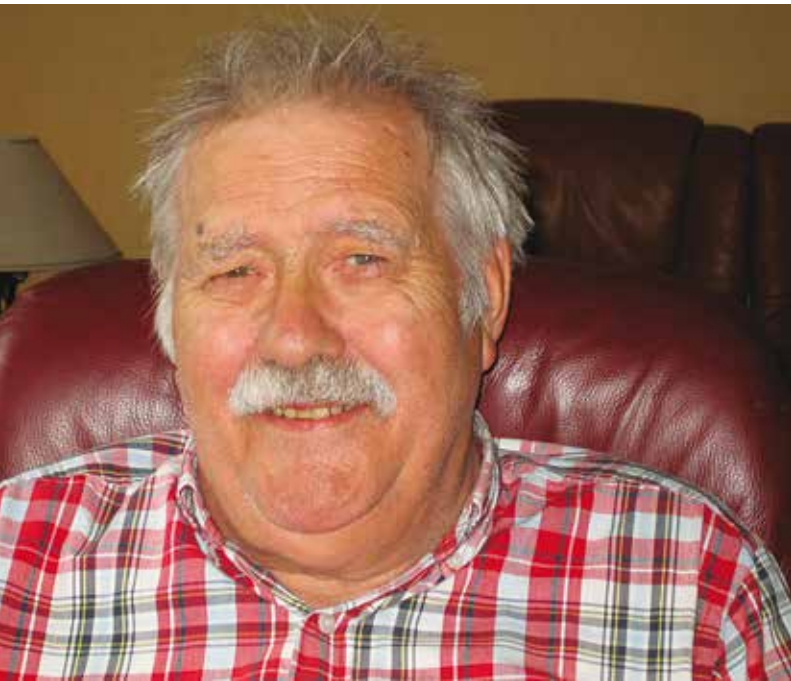
Utstyr

Vanligvis var de tyske batteriene godt utstyrt med sanitetsutstyr og gassvernustyr. ”Det fantes 22 sanitetskasser på hvert batteri, og gassrensningmiddel og andre ting fantes det for hver mann i batteriet. Det var også vanlig at batteriene hadde fremskutte lytteposter med felttelefon. Til utstyret hørte også lyskastere.”⁴⁰

De 3 luftvernstillingene som er avbildet på side 32 og 33 – med tilhørende bunkere – ligger et stykke ovenfor huset til Erling Olsen senior. Like ved er det en gress-slette. På andre siden av denne sletten inn mot en bergvegg, ses et svart hull i berget. Innenfor er det murt opp en vegg et stykke. Innenfor der ligger et firkantet rom. Det var fylt med vann ved befaringen. Oppe i skogen ovenfor såes et par gamle grøfter som møttes, og det syntes å være gravd en grop. Muligvis er et snakk om et vannreservoar, men det synes lite til formålet. Det kan også ha vært en form for lager, kanskje et ammunisjonslager til de tre luftvernkanonene nedenfor.

Hvor stor styrken i Nes var, er ikke godt å si. Jeg vil tro at selve fortet i hvert fall hadde 150 mann. I betraktning av at det var mange bunkere og kanonstillinger etc. utenom de i Nes, må det ha vært masse soldater utenom selve fortet. I tillegg var det organisasjonen Todt med sine folk, mange arbeidere og krigsfanger. Alt i alt må det ha vært ganske folksomt!

Hva gjenlevende tidsvitner kan fortelle

Erling Olsen. (1936–2013). Foto: TG.

ERLING OLSEN er født 1.1.1936 og har vært bostatt i Røsvik. Under krigen bodde han i Tortenvik.

Han tror det var ca. 300 tyskere til sammen i Nes, oppe i nåværende byggefelt og i Ånsvik.

Han sier at det var minelagt fra det hvite huset mot kirkegjerdet og sørover mot brua. Videre var det miner fra brua og bortover mot banken. Det var også minelagt på øvresida og på Storbakken. Videre var det minelagt i myra, fra den gamle garasjen og helt ned på Bakkan. Det var fangeleir ved nåværende skytebane. Det var russiske fanger. Det var også en liten fangeleir mellom Brygga og ferjekaia, litt hitenfor en voll ved et rødt hus.

Ved ”Svingjerdloftet”, bak sykehjemmet, var det en kanonstilling. Han husker at det forekom at tyskerne prøveskjøt med kanonene.

Han forteller en historie om en mann fra Aspesnes, rett over fjorden, som skulle ro til Røsvik til sønnen med et spann med noe i. Da han kom i land i Røsvik, ble han tatt av to soldater som tok han med til ”Svinnarloftet”. Det var fordi han ikke hadde holdt seg i riktig sektor da han krysset fjorden. Mannen ble både redd og sint og slo til tyskerne med spannet slik at det ble ødelagt mot hjelmene deres. Han ble truet med at han skulle bli hivd ned i et hull. Senere fortalte han presten om dette. Presten sa da: ”Var det nå så galt?” ”Ja,” sa mannen, ”holet stod kolåpent!”

Faren og Erling blir skutt etter

Erling var én gang med faren i en motorbåt. De kom for nær fortet, og tyskerne skjøt mot dem med mitraljøse. Det var en sikkerhetssone langs land hvor det ikke var lov å seile, og de var kommet for nær. Man måtte melde fra til vakta på kaia om hvor man skulle. På kaia i Røsvik var det vakt hele døgnet.

Erling er som sagt, fra Tortenvika og bodde der under krigen. De var og handlet i Røsvik eller i Kines. Fra Tortenvika og utover mot Nes var det forbudt å ferdes. De måtte gå opp på veien. Kyrne måtte de gjete.

Han forteller at tyskerne av og til hadde ”Schnellbåter” (hurtigbåter) i Røsvik. Han husker at to av brakkeene var henholdsvis kjøkkenbrakke og spisebrakke. Folk var redde for tyskerne. Det var mange skilt med advarsler... ”Skutt blir den og den som...”.

Etter krigen kom noen og fjernet utstyret. Først kom noen fra Heimevernet og engelske soldater. De ”engelske” soldatene var nordmenn i engelske uniformer.

Tyskerne arbeidet opp veien i byggefeltet (Slettveien) og avkjørselen fra riksveien. Det var store gjerder og en svær port.

Han husker to store brakker, men sier at det var flere. Etter krigen var det framholdsskole i den nederste av de to store brakkeene i byggefeltet. To store brakker ble revet sist på 50-tallet. Det lå en brakke nedenfor riksveien når du kjører oppover fra byggefeltet. Det var kinobrakke for tyskerne. Han forteller at han og noen andre elever gikk heim en dag fra framholdsskolen. De kastet snøball mot de små vinduene i brakka. Da kom det en kar og skjente på dem. Brakka stod den fredshøsten og vinteren. Så ble den giftsprøytet mot veggelus, revet og sendt nordover til Finnmark hvor materialene skulle brukes i gjenoppbyggingen.

Erling husker ingen spesielle episoder. Han sier Røsvik til vanlig var en fredelig plass. Han forteller videre at det var en del tyskere i Ånsvik. I Stordalen hadde de en soldatleir. Nede ved elva til side for veien, var det en brakke som var satt opp på slutten av krigen. Der var det Finlandssoldater, dvs. soldater som var kommet fra fronten i Finland etter den tyske tilbaketrekningen. Denne brakka ble siden hetende ”sjølmorderbrakka”. En offiser skulle arresteres for vold mot ”russefanger”. Da de kom for å hente ham, bad han om å

få gå inn en tur først. Der skjøt han seg.

De siste tyskerne forlot stedet ut på høsten i 1945.

Erling Olsen forteller til slutt at det under krigen ikke var elektrisk strøm i Røsvik. Han sier at det var en sildoljefabrikk der hvor den hvite brygga

er. De hadde en demning bak skolen. Slik fikk de strøm mellom 1910 og 1920. Da raste demningen sammen.⁴¹

Dette fortalte Erling i intervjuet som er gjengitt i historisk presens. Erling Olsen døde dessverre i mars 2013.

BRYNHILD SKOG, f. 20.06.1923 er fra Røsvik og bodde der ved krigsutbruddet. Vinteren 1941/42 gikk hun handelsskole i Bodø. Hun ble senere satt i Forsyningsnemnda fra 1942-46. Hun forteller at minefeltet ble avsluttet omtrent ved Brygga. Det var miner på vollen ved det grønne huset og opp mot nåværende granskog. Feltet sluttet ovenfor gamlehjemmet. Hun sier at det var mange tyskere i Røsvik. Det myldret formelig av tyskere, organisasjon Todt-soldater, russere, tsjekkere, polaker og noen serbere. Det var kaivakt ved Brygga. Det var den kaia som er der nå. Hun måtte ha pass for å passere når hun skulle på jobb i Forsyningsnemnda, men etter hvert ble vaktene kjent med henne, og hun slapp å vise frem passet.

Bombardert av engelsk destroyer og tyske bomber

Tyskerne tok stua deres og halvdelen av huset. Det er det hvite huset over veien like nord for brygga. Det var mange båter som kom og gikk. Røsvik var et knutepunkt for å transportere soldater og materiell over til andre sida av fjorden. En gang like etter at tyskerne var kommet til Røsvik, kom en engelsk destroyer inn fjorden og la seg mot fjellet på andre sida. Den åpnet ild mot tyskerne i Røsvik. Foreldrenes hus ble truffet. En granat laget et stort hull i det, og verandaen ble blåst vekk. Da var hun heldigvis ikke heime. Før det hadde tyskerne kommet marsjerende til Røsvik, 4 mann i bredden mens de sang. Folk i Røsvik var for det meste evakuerte. Hun var evakuert til Aspenes og så det hele i kikkert derfra. Foreldrene var evakuert til Kvarv og Løkthaug. Deres hus har i dag nye eiere.

Far hennes hadde mekanisk verksted ved Brygga, der hvor den store tanken nå står. Der ble det skader. Onkelen, Kristian, hadde slipen. Han bodde i et gult hus. Nå er det hvitmalt og har ny eier.

Dette skjedde i 1940. Ved samme anledning kom det flere tyske fly for å ta opp kampen med engelskmennene. En bombe traff like ved Brygga.

Brynhild Skog. Foto: TG.

Der var det et stort barkekar, et ishus og et lite trankokeri med to gryter. En gammel mann satt og øste i trangrytene mens han pratet med folk. Der var også lagret en masse tønner og forskjellig utstyr. Alt dette forsvant i bombehullet. Hun forteller at man nesten hvert år må fylle på med sand, fordi grunnen i bombehullet synker. Brynhild forteller at tyskerne bombet fordi de ville verne kaia. De fryktet at engelskmennene ville gå i land. Kanskje er det og trolig at tyskerne ville ramme destroyeren. Imidlertid la destroyeren ut et røkteppe før den forsvant ut fjorden. Hun kan ikke si hvor mange fly som deltok. Hun så på i kikkert, og det var flere som ville bruke kikkerten.

Som tidligere fortalt var det vakt på veien ved

Brygga. Vakta gikk med gevær. Det var ingen sperrebukker på veien. Vanligvis gikk det greit å passere. Minefeltene var sperret, men gikk folk feil vei, kunne det bli skjebnesvangert. En tysker gikk i minefeltet en morgen der det var kafé før. Det var ved "Frismohuset", nå et grønmalt hus. Det var en fæl smell da mina gikk av.

Minesprengt

Da de evakuerte kom i 1944, skulle de gå opp til herredskassereren for å registrere seg. Han hadde herredskassen i sitt privathus. En 15-årig gutt gikk feil og ble sprengt i luften. Gutten tilhørte en familie fra K-fjord, og faren til gutten hadde mistet kona og ett barn under transporten nedover. Nå omkom altså sønnen i minefeltet. Brynhild forteller at hun syntes forferdelig synd på denne faren.

"Russefanger"

I området ved Røsvikelva i nærheten av nåværende skytebane, var det en fangeleir. Hun forteller at hun ikke var ved fangeleiren. Dit kunne de ikke gå. Men sommerfjøset som lå ved kirkegården, kunne de gå til. Russefangene gikk forbi sommerfjøsen og satte sine kopper der ved veien. Mora hennes helte melk i koppene. Hun selv la spekesild og brød i gresset ved veien. Tyskerne som gikk foran og bak fangene, så det, men vakta reagerte ikke. Brynhild var redd, men oppdaget at vakta var han som var kaivakt.

Fangene som arbeidet på fergeleiet, ble transportert dit, eller marsjerte dit langs veien. De bodde ikke i nærheten av fergeleiet. Veien var for hest og slede. Den arbeidet tyskerne opp ved hjelp av "russefanger".

I boligfeltet var bare én sti. For å unngå minefeltene, måtte folk gå stier, til for eksempel gammelbutikken og lege. Folk måtte også gå etter veien, for eksempel til skolen. Men tyskerne tok skolen, og deretter ble det skole i prestegården.

Av og til var det øredøvende prøveskyting. Det var mye støy. Som nevnt var det stor båttrafikk ved Brygga-kaia. Tyskerne hadde god kontakt med den andre sida av fjorden. De fraktet fanger til Aspfjorden, Kalvika og Storvik (innom Sommarset). Det var jo veiløst på innlandet. Ferga kom i drift etter 1943/44.

Det var lite av gudstjenester i kirka, for presten hadde visst ikke lønn. Det skulle ikke være prest der på den tida.

Folk var redde for ungene, særlig på grunn av minefeltene. De litt større barna forstod å passe seg, mens det var vanskeligere for de minste.

Selv ble Brynhild skilt fra foreldrene i begynnelsen av krigen. Som 16-åring ble hun sendt til Aspenes for å passe Jacob Normanns 2 år gamle datter, Ingrid. Det var et stort ansvar. Hun var hushjelp hos Jacob Normann da krigen startet. Han og fruene ble igjen noen dager for å passe huset og skøyta Nyflukt. Jacob kjørte båten over vika og hugget hull i den for at tyskerne ikke skulle få tak i den. De fryktet ballade for det, men tyskerne fikk visst ikke snurten i det. Kona Anna, hadde fulgt med han. Broren til Jacob mente at familien måtte forlate huset pga. den engelske beskytningen og bombingene. Hun mener tyskerne bombet for å verne kaia. De var redde for at englenderne skulle landsette styrker og ta kaia. Jacob Normann, skipper, hadde for øvrig flere båter, mens det var Henrik Normann som hadde gammelbutikken. Sistnevnte startet ny butikk i Brygga i 1960. Som ung jente var Brynhild ei stund og arbeidet i butikken som da hadde eieren Søren Normann.

Etter krigen måtte tyskerne renske minefeltene

Hun mener det var om høsten i 1945. Hun husker ikke at det var engelske soldater i Røsvik etter krigen. De to hyttene i Nes, er bygd etter krigen. Hun sier at der hvor hyttene står, var det helt flatt og "blankt" oppå. Etter krigen var hun blant dem som gikk litt i tunellene i Nes, før de ble stengt. Oppgangen fra tunellanlegget var i nærheten av Erling Olsens hus (senior). Det var vanlig å plukke blåbær der før.

Folk var redde for tyskerne. Hun forteller at hun ville heim fra Aspenes og besøke mora som hun visste var kommet tilbake til Røsvik. Jacob Normann frarådet det, og hennes far hadde ennå ikke våget å komme tilbake. Hun og Normann rodde over fjorden i en "kjeks". (båt) Hun gikk i fjæra fra der hvor de kom i land bortenfor ferje-kaia. Hun torde ikke gå på veien. Der var det fullt av tyskere, fanger, hester, maskiner og noen tanks. I døra stod mora og vinket på henne.

Tyskerne hadde "romstert"

I huset var det fullt av tyskere. Det var fælt å se hvordan det så ut. Tyskerne hadde slått inn 5-toms spiker i veggene i bestestua for å støtte opp geværene sine. Det fine golvet var oppfliset av de jernskodde hælene, og dørkarmene var oppfliset av geværene som hadde dunket borti når tyskerne gikk inn og ut. Før mora kom igjen, hadde tyskerne hatt hele huset. Da mora kom tilbake, hadde hun med seg Brynhilds søster som hadde tatt middelskolen og kunne litt tysk.

Brynhild dro i første omgang med Jacob tilbake over fjorden til Aspenes. Senere ble hennes familie atter samlet i en del av huset. Tyskerne beholdt stua. De var til å begynne med redde for tyskerne, og de var redde for smitte i husene. De vasket rundt med grønnsåpe og brant einer i en gryte på golvet. Man trodde at det bidro til å fjerne smitte.

I en periode i 1942/43 dro tyskerne fra huset. De skulle til fergestedet Vågan ved Reitan. Stua ble forlatt. Senere kom de samme tyskerne tilbake. Tyskerne oppførte seg ordentlig. De prøvde seg ikke på damene på noen som helst måte, og mange av dem var morsomme. De hadde humor.

Ved ett tilfelle ble noen ungdommer arrestert. Det var kommet et par SS-soldater til bygda. Så

hendte det at noen gutter i tenårene ville se seg om litt. De tok seg en tur med båt innover til Leirfjorden, til Kroken, der det også var mye tysk virksomhet. Tyskerne trodde at guttene fotograferte og spionerte, og de ble arrestert og ført til banklokalet i Røsvik hvor tyskerne hadde innrettet en arrest. Da Brynhild den dagen kom heim, fikk hun vite at guttene var arrestert. Mora hadde kokt kjøttsuppe og bad Brynhild om å gå til arresten og gi den til guttene. Brynhild gjorde det, kom forbi de to SS-soldatene og så guttene ligge på brisker som var montert på veggene. De fikk kjøttsuppa, og neste dag ble de 4 guttene sluppet fri.⁴² Det var følgende: hennes bror Kurt, Leif Normann, Albert Normann og Henrik Strøksnes.

ÅGOT PETERSEN, f. 21.01.1920, er fra Saltdal. Hun bodde ved krigsutbruddet på Solhaug pensjonat i Røsvik, hvor hun skulle være hushjelp. Hun måtte flytte da tyskerne kom. Hun tok med seg to kyr og gikk over fjellet til Korsvik. Kyrne var så store at de ikke gikk inn i fjøset. De måtte stå under låvebrua. Ei ku ble forlatt i Røsvik. Kyrne var røde, men hun vet ikke hvilken type kyr det var. Senere ble kyrne fraktet i båt til Bjørnsvika.

På pensjonatet var det påskegjester fra Bodø da tyskerne kom. Altså kom tyskerne til Røsvik ved påsketider det året.

I Bjørnsvika var hun med kyrne i to måneder.

Ågot tror det var vel 300 tyskere i Røsvik.

Etter dette kom hun tilbake til Røsvik, men der var det ikke værende for ei ung jente. Tyskerne drakk og festet daglig. Derfor flyttet hun til Strøksnes.

En dag hendte det at en tysker kom roende dit og ville kjøpe egg. Hun sa at hun skulle skaffe egg eller votter til han hvis han kom med film til fotoapparatet hennes. Tyskerne hadde tatt filmene hennes. Men tyskeren kom aldri tilbake.

Episode

Hennes første barn, Oddbjørn, hadde en badebalje som stod på trappa utenfor huset deres i Røsvik. En morgen oppdaget hun at baljen var borte. Den var stjålet. Ågot ble rasende. Hun ringte til kommandanten som bodde i doktorboligen og forlangte at baljen ble levert tilbake per omgåen-

Ågot Pettersen. FOTO: TG.

de. Hun kunne ikke tysk, men var sinna og snakket norsk. Ut på dagen ble baljen levert tilbake på plass. De to soldatene som hadde stjålet baljen, bodde i "bårdstua" i prestegården. Hun ble oppringt og bedt om å stille seg i vinduet. De to synderne måtte gjøre straffeeksersis i hennes påsyn. Ågot forteller at sinnet ble blåst bort. Hun syntes i grunnen synd på de to stakkarene.

Pakke fra Tyskland

De bodde da på Solhaug. Jordmora bad om at hun måtte få vise fram babyen til noen tyske soldater utenfor, og gjorde det. En eller annen soldat

skrev brev heim til kona i Tyskland. En tid etter kom det en liten pakke fra Tyskland. Inni pakken var det en kam og noe annet småteri. Ågot sier at det viste at tyskerne var mennesker de også. Det ble til at hun måtte skrive et takkebrev. Hun fikk

Jacob Normann til å hjelpe seg, for han kunne tysk.

Til slutt forteller hun at hun husker at en hund gikk i minfeltet og ble drept. Det var "Bobben", Jacob Normanns hund.⁴³

Leif Solskinnsbakk. Foto: TG.

LEIF SOLSKINNSBAKK, f. 3.10.1935.

Leif var ung gutt under krigen, men sier han husker mye fra den tida. Far hans og farens bror drev med kvalfangst. Det fikk de lov til fordi tyskerne trengte kvalkjøtt.

I 1942 var det ikke greit å få tak i motorer. Faren og onkelen skulle til Nordfjord for å hente en rapp-motor som de skulle få installert i Svolvær. Mens de var i Nordfjord, frøs det is rundt båten, slik at de kunne ikke komme ut. De fant da på å spørre tyskerne om de kunne få dynamitt, slik at de kunne sprengte seg vei ut til isfritt farvann. Tyskerne måtte ha likt tanken, for det gikk i orden. Vilåret var at det skulle være med en tysk soldat.

Det gikk godt, og de kom seg ut og fikk senere installert motoren. Leif sier at det således kunne hende at man hadde nytte av tyskerne.

Ørnungen

En gang skøyta deres var leid vekk til hvalfangst, fanget de en ørnunge. Det var meningen å selge den til kommandanturet i Røsvik. Da de kom heim, ble ørna oppbevart i vedskjulet. Etter hvert oppdaget de at når ørna skulle gjøre fra seg, bøyd den seg framover og satte stjerten i været. Så sprutet det noe veldig ut over vedstablene i skjulet. Det hastet derfor med å få i stand et salg til tyskerne. Man trodde de ville være interesserte, siden de jo hadde ørnesymbolet på uniformene sine. Faren for av sted opp til tyskerne med ørna i en strisekk og spurte om de ville kjøpe. Han kunne ikke tysk, men pratet norsk og pekte på ørnesymbolet på uniformsjakkene. Tyskerne smilte begeistret, og faren fikk 500,- kr for ørna.

Så gikk det en uke. Kommandanten hadde vært borte en tur, men var da kommet igjen. Rett som det var, kom noen tyskere nedover mot huset med strisekken og dens innhold. De leverte tilbake ørna, for de kunne ikke ha den lenger. Det viste seg at ørna hadde skitt ut alle kontorene.

Faren arrestert

Like etterpå kom det noen andre tyskere og arresterte faren. Han ble ført opp til kommandanten og forhørt om dette med at han hadde solgt dem ørna. Faren pratet i vei på norsk, gestikulerte og pekte mot brystkassen sin for å markere at tyskerne hadde ei ørn som emblem, og sa at han hadde villet selge dem en original utgave. Han hadde jo ikke gjort noe galt i og for seg, bare solgt ørna, så det endte med at de lot ham gå. Pengene krevde de heller ikke tilbake.

Akkumulatører

Under krigen måtte folk levere inn radioene sine, men akkumulatorene regnet vel tyskerne ikke med at folk kunne bruke til noe, så det tok de ikke så nøye.

Folk gjemte akkumulatorene, og noen var det vel som hadde et gammelt radioapparat som kunne brukes i nødsfall.

Nå hendte det at da Bodø ble bombet, gikk et lager for rør i lufta. Faren til Leif dro til Bodø og sikret seg mange meter med rør. Det var en stør-

relse som var egnet til avløp i hus. Faren ledet vann inn i kjelleren via noen av disse rørene. I kjelleren hadde han en dynamo. Nå rigget han til et lite kraftverk. Han seriekoplet akkumulatører og laget seg til med lys. Nå kunne han lade akkumulatører for folk som hadde radio. Det ble en del trafikk av folk til og fra huset. De kom med sekker som de hadde akkumulatører i. Tyskerne oppdaget trafikken til og fra huset, og en gang ble faren arrestert. Men han sa at han måtte ha strøm for å få lys slik at han kunne arbeide. Tyskerne godtok tilsynelatende forklaringen, og han ble satt fri igjen. Dermed fortsatte han.

Godt smør

En dag da faren var borte på tur og Leif var alene heime, kom det ei kjerring til gards bærende på en sekk med noe i. Hun sa til Leif: "No tar du Leif og går ned i kjelleren med denne sekken, og så gjør du som faren din bruke å gjøre. I sekken er det noe anna og, og det skal dokker ha for arbeidet".

INFORMANTEN PER EGGESVIK, f. 13.02.

1932, husker destroyeren som kom innover fjorden. Han forteller at den dreide og snudde formelig som på en "femøre". Han forteller at i maida-gene var også den norske båten "Ranen" innom og skjøt mot Røsvik. Den skjøt blant annet hull i gjerdet ved gården.

Per bodde i Korsvika. Han forteller at han så ett fly som kom innover dalen for å bombe i Røsvika. Han forteller at det gikk så lavt at han tydelig kunne se flygerne om bord i flyet.

Han forteller ellers at tyskerne hadde en "utsiktshytte" oppe på fjellet på Bordstolnes. (Det er vel den samme som i min tidligere omtalte kilde, er omtalt som trådløs sambandsstasjon).

En tysker, Josef, som var noenlunde bra på ski, var i blant oppe og kontrollerte dette anlegget. Etter hvert begynte denne tyskeren å ta seg turer til Korsvika. Det var ei jente der som han ble interessert i.

Per og andre underviste denne tyskeren i å stå ned bakker, men han brukte å holde armene rett ut. En dag de så ham komme, laget de et stort hull i løypa. Josef stakkar, gikk på hodet i rund-

Leif, han gjorde som han ble bedt om. Da han åpnet sekken, fant han gaven, ett kilo med heims-mør av beste sort. Leif forteller at han husker den enorme glede over denne gaven og hvor godt smøret smakte. Han sier at de hver dag ellers stekte i tran og brukte hvalspekk som flesk. Ikke rart det smakte!⁴⁴

Leif fortalte ellers at da krigen var slutt, ble granatene til kanonene i Nes kastet i sjøen ved Nes. Granathylsene var nesten en halv meter lange og laget av messing. De fisket granater opp av sjøen. Så lirket de ut kula(selve granaten). Deretter saget de vekk det bakre stykket hvor tennsatsen var. Det stykket som ble igjen, klippet de opp og benket ut. De brukte det til ishud i baugen på båten, festet med messingspiker. Leif forteller at det var vanskelig å få det til fordi hylsa var tykkere innover. Man må vel si at det var et risikabelt arbeid for å nyttiggjøre seg ressursene. Kommet til 50-tallet ble det slutt på dette, for da kom det marinejegere og tok opp restene.

dans nedover. Han trodde imidlertid at hullet var forårsaket av at guttene hadde falt der før og ble ikke sinna. Per mener disse turene til tyskeren viser at soldatene av og til stod temmelig fritt i hva de foretok seg. Ellers husker Per at en alliert soldat omkom under minerydding ved siden av Storbakken.

En russerfangens flukt

Per forteller at en gang skulle en russerfange føres av en tysk vakt over fjellet til Valnesfjord. Fangen greide å drepe tyskeren og flyktet videre til Valnesfjord hvor folk gjemte han bort. Tyskerne kom snart etter på ski fra Røsvik. Framme i Valnesfjord, var de trøtte og slitne og gikk inn i et hus for å be om kaffe og litt mat. Folkene i huset ville dra ut tida mest mulig slik at fangen kunne flykte videre. De fyrte opp i ovnen, men brukte sur ved slik at det tok lang tid før kaffen var ferdig. Tyskerne fant ikke fangen og returnerte. Siden lærte fangen skigåing og ble ført over myrene til Fauske, deretter til Sverige. Flyktningslos var den kjente Rolf Karlson fra Valnesfjord.⁴⁵

Henny Olsen. Foto: TG.

INFORMANTEN HENNY OLSEN er født 12.11.1927. Hun bodde på Joviknes, det vil si inn mot Sjunkan. Etter konfirmasjonen flyttet hun til Røsvik i 1943. Hun, mora og en søster bodde i leiligheten i 2. etasje på skolen. Mora var pedell på skolen og hadde ansvaret for vask og fyring. I første etasje av skolen holdt det til tyskere. Henny og de andre i familien måtte hente ved i uthuset blant annet, men tyskerne oppførte seg ordentlig bestandig. Henny og de andre var aldri ute for noe tull.

Nedenfor skolen var det minefelt. Det var det også andre steder. Det var to bunkere ved Brekkanveien, og det var et hull i fjellet der. Hun vet ikke hva de brukte det til. I Nes var det flere kanoner og masse bunkere.

En spesiell tur

Etter krigen, i 1947 eller 1948, la Henny ut på en spesiell tur i Røsvik. Med seg på turen hadde hun sin forlovede, Guttorm Olsen, Alfhild Pettersen, som Henny var tante til, og Alfhilds forlovede, Leif Mathisen. I Nes gikk de inn gjennom en stor port foran en stor tunnelinngang. Da kom de inn i et stort rom. Derfra smalnet tunnelen innover. I tunnelen var det stummende mørkt naturligvis, men de hadde laget seg neverfakler. Det var staurer som de hadde surret masse never rundt. De gikk svært langt innover tunnelen. Der var sideganger og rom mange steder i tunnelen. De gikk i tretrapp etter tretrapp mens det bar oppover og oppover. Noen steder rant det vann, og noen

steder stod det dammer av vann uten at de kunne vite hvor dypt det var. Henny sier at hun var svært nervøs og redd for at faklene skulle slukne. Hun bad om at de måtte snu, men de andre ville se hvor tunnelen endte. Langt om lenge kom de ut i en bunker på toppen av Storbakken, området som kalles Smihellhammaren. Derfra gikk de litt nedover og kom i svingen ved toppen av Storbakken. Henny fortalte at hun var svært glad og lettet da de kom ut og at hun lovt seg selv at hun aldri mer skulle gå i tunneller. Forfatteren viste henne et bilde av bunkeren på toppen av Smihellerhammaren og utsikten derfra, og jo, hun sa at det var just der de kom ut. Hun forteller at det er flere tunneller i Nes, men hun gikk bare i den store. Den store tunnelen ble stengt, og hun advarer mot at man går der i dag. Det kan rase, og man kan bli innestengt i fjellet.⁴⁶

Lang tunell og mye stein

Den distansen de gikk, må tilsvare ca. 4-500 m. Hvilket arbeid det må ha vært å bore og sprengre ut en slik tunell! Det er også et spørsmål hvor tyskerne gjorde av all steinen. Det var vel fanger som måtte slå sund steinen med slegge inne i fjellet hvoretter den ble fraktet ut med trillebåre. Mindre steiner ble kanskje båret ut. Noe ble vel brukt til veibygging i Nes, men man kan anta at noe også ble fraktet vekk til andre siden av fjorden og brukt i arbeidet med vei og jernbane. Utenfor Nes er det tilsynelatende ikke tippet ut stein.

Kanon, telt og bunkere

Hun forteller videre at tyskerne hadde en kanon et stykke bortenfor der hun nå bor, og det stemmer jo med hva jeg tidligere har skrevet. Videre sier hun at tyskerne også hadde mange store telt i området, og at mange tyskere bodde i teltene. Hun fortalte at det også var bunkere i nærheten av skolen. En ligger i bakken like ovenfor skolen. Den er fylt over og vises nesten ikke. En annen ligger ved skolen ned mot elva. Forfatteren mener at det trolig ikke er restene av en bunker som ligger nede ved elva, men rester av et fundament for et eller annet.

Fanger

Henny forteller at det lå en fangeleir oppe i dalen. Fanger kom daglig marsjerende til Nes langs etter veien ovenfor skolen. Fangene var dårlig kledd, i "lurvige" klær. De var alltid hungrige. Hun og de andre lurte mat til dem. Under skolebygget var det mur av stein med sprekker i mellom. Der la de mat, brød og poteter.

Etter krigen ble skolehuset revet. Så ble det

bygget et nytt hus der. Det ble legebolig. I dag er det gulmalte huset i privat eie.

Brakker

I Slettveien var der mange brakker. Over veien, nedenfor Stendahl, var det store brakker. På Solhaug pensjonat var det tyskere. Der arbeidet hun en tid etter krigen sammen med søsteren til Brynhild Skog. Hun husker at det var skyttergraver, minefelter osv. i Røsvik. Hun husker ikke noe spesielt som hendte, unntatt at noen ble sprengt i minefeltet etter krigen. De strevde daglig for maten. Det var ikke bare, bare å finne noe å lage mat av. Henny sier at ryddingen av minefeltene tok sin tid. Hun husker ikke når arbeidet var ferdig.

Arresten

Så forteller hun at tyskerne hadde innrettet arrest i banklokalet. Mannen til hennes eldste søster het Andor. Han hadde i spøk sagt at han skulle reise til England. Dette kom tyskerne for øre, og han ble satt i "bankarresten" en tid. Hun sier at hun ikke vet om det var noen nazister i Røsvik, kanskje det fantes blant noen av de fremmede som det var en del av i Røsvik.

Henny sier at de i grunnen hadde det bra under krigen. De hadde ikke så store fordringer. Mora arbeidet for andre, bakte, vasket og passet syke. Faren døde da hun var ti år.

Turer og sosiale forhold

En gang under krigen var hun reist til en søster, Astrid, som bodde et sted ytterst i Sørfoldfjorden, Movika. Mens hun var der, fikk hun tannpine og

måtte dra til tannlegen i Bodø. Under krigen var det slik at blant annet tannleger i tillegg til betaling ville ha "kliring" ("Clearing"?). De ville ha naturalier: egg, smør eller kjøtt. Det var vanlig når de behandlet folk fra landet. Henny måtte reise til Bodø med fire egg i et spann. Reisen foregikk med lokalbåt. Under krigen var hun også på Fauske et par ganger. På tilbaketuren den ene gangen fikk hun skyss av en mann med lastebil. Hun satt på lasteplanet.

Hun sier at folk holdt seg i ro i husene for det meste. Man kunne ikke dra ut på turer på grunn av minefeltene.

Daglig strev

Hvert år under krigen plukket hun bær heime i Joviknes. Bær var viktig i husholdningen, spesielt i disse årene. De ble mye å lage potetkake. De hadde ofte middag to ganger per dag. Det var fordi det var manko på brød. Foruten å streve med å få til noe i matveien, gikk tiden mye med til å sy klær. Det var å bruke gammelt tøy om igjen. Man snudde vrangen ut og sydde nye klær. Hvetemelsekker kunne brukes til mangt. Man kunne til og med sy kjoler av hvetemelsekker og brodere. Man måtte være oppfinnsom.

Det var verre med skotøy. Det var vanskelig å få tak i. Folk fikk sko av papir da det var på det verste.

Til slutt forteller Henny at hennes eldste søster, Hilda, hadde 5 døtre. Det var en datter, nr. 2, som het Randi. En dag krøp hun inn i minefeltet, men de klarte å lokke henne tilbake samme vei. Heldigvis gikk det bra.

Ammunisjonsnisjer i lia i Nes.

FOTO: TORE GLEINSVÅG

John Olavsén. FOTO: TG.

INFORMANTEN JOHN OLAVSEN, er født i Ånsvik i 1934 og bor fortsatt på stedet. Han sier at han husker da tyskerne kom. De ble evakuert til andre sida av fjorden, "Kvarvshaugen". Der var de en 14 dagers tid.

Da de kom tilbake til Ånsvika, erfarte de at kyrne på deres lille gårdsbruk var nedslaktet, en 2-3 kyr. Ei ku var igjen. Tyskerne hadde vært inne i husene og tatt seg til rette. Noen tyskere fortsatte å bo i huset. Det bodde tyskere i forskjellige hus i Ånsvika og i en del av ungdomshuset. Resten av ungdomshuset ble for øvrig brukt til stall av tyskerne.⁴⁷

I Ånsvik holdt 20-30 tyskere til. En del av disse bodde i en stor brakke.

Fangeleir

Det ble satt opp en fangeleir i Ånsvik. Det var mest som en slags finertelt. Der var det 40-50 russiske fanger. Informanten bodde i nærheten av veien, og forteller at han husker trafikken på veien av biler, hester og motorsykler. Han husker også angrepet fra den engelske destroyeren som er omtalt tidligere. Han var da evakuert på andre sida av fjorden. En splint traff grunnmuren på

huset de bodde i, og det begynte å brenne. Huset ble berget. Mens angrepet fra destroyeren og bombingene fra flyene foregikk, var det noen fra Tortenvika som hadde vært og sett til noen kyr på heimplassen. De var nå i ferd med å ro tilbake over fjorden. De lå i båten og rodde mens skipet skjøt. Det var Marselius Larsen og én av brødrene hans. En granatsplint traff ett av vinduene i kirka. Angrepet var i april. Han så flyene. De kom sørfra.

Nært ved huset deres stod en liten fjøs og en brakke som tyskerne hadde satt opp. Tyskerne hadde laget en innhegning for hester nedenfor knausen ved veien. De brukte bjørkestranger til stengsel.

Finlandssoldater

Lenger nede ved elva var det overnatting for soldater som kom den lange veien fra Finland. Det var lange kolonner med hester og folk. De kom fra Leirfjorden, "Bonådalen". Han forteller at disse soldatene frøs mye og slet vondt. Han tror at mange frøs i hjel i løpet av marsjen. For hver gang Finlandssoldatene forlot leirene om morgenen for å dra videre, var han og noen kamerater og lette, for å se om de kunne finne noe. De fant aldri noe av betydning. Én gang fant de deler av en gearkasse. Men det var ikke ufarlig. Det kom en streifvakt syklende fra Røsvik. En gang skjøt denne vakta etter guttene, men han sier at han tror vakta skjøt i luften.

Bitt av schæferhund

I Stordalen hadde tyskerne en vaktstue. Han og to andre gutter for forbi der en gang. Da kom to schæferhunder settende. Den ene hunden bet Oddvar Halvorsen som fikk en livsvarig skade/sykdom som følge av hendelsen. Guttene ropte om hjelp til tyskerne som kom til og skjøt hunden.

Han var ofte i Stordalen og fikk lov til å hente hestene i lag med tyskerne. I blant lurte de seg til å gi fangene mat. Han sier at tyskerne der var greie mot guttene og mot fangene.

Turveien

Fangene i Stordalen laget en vei nedenfor der hvor han bor, den går helt fram i Nes. De laget broer av bjørk. Fangene arbeidet fra om morgenen til ut på ettermiddagen. John sier at det var rolige forhold i Ånsvik.

Rett nedenfor ved elva, var der en brakke. Det var der en tysker skjøt seg ved krigens slutt. Jfr. hva informanten Erling Olsen fortalte.

Faren var på Svalbard da krigen brøt ut. Han kom

til England og ble marinesoldat. Etter krigen kom han heim. Det var 3-4 andre fra Ånsvika som også var på Svalbard da krigen startet og som kom til England.

Under krigen hadde derfor mora omsorgen for de to søsknene, den tredje ble født etter krigen. Det var vanskelig med mat, men bestemora og onkler hjalp til. Det var dårlig med klær og sko.

Etter krigen var de rundt omkring og så på alt, men minefeltene var de redde for. Han husker at kyr gikk på miner rett etter krigen, og han husker at tyskere omkom eller ble hardt skadet under

mineryddingen som foregikk ut på sommeren 1945. Han forteller at det var et stort proviantlager i Ånsvika. Da det ble ryddet var det "svart av mus" der.

"Eggranater"

Ved slutten av krigen eller like etter, fant han to granater med eggform nede mot sjøen. Han skjønte ikke hva det var og skrudde opp den ene og så en tråd. Da ante han uråd og la den forsiktig ned. Så fortalte han det til en tysker. Tyskeren kastet granatene av sted. Den ene eksploderte.⁴⁸

Kanonstilling i Nes, etter at skoleelever fra Røsvik har rensket opp. FOTO: BIRGITTE MARIE GLEINSVÅG

Rydding av minefelt

Etter krigen måtte tyskerne over alt ta opp de 2 millioner landminer de hadde lagt ned på norsk område. Dette skal i henhold til en kilde ha kostet 208 drepte, mens en annen kilde oppgir 275 drepte. Sårede er ikke oppgitt. Jeg regner med at det også i Røsvik var tyskerne selv som måtte forestå ryddingen av minefeltene. Vanligvis viser minekart dato for rydding av et minefelt. Oftest var det allerede få dager etter krigens slutt. Siden Riksarkivet per dato ikke kan skaffe kopier av tyske minekart fra Røsvik, er det ikke mulig å fastslå dato for ryddingen. De kartene jeg har brukt, har dato for utleggingen.

Rasjonering

Under krigen var det manko på mange varer, og det var streng rasjonering på de fleste varer som var å få kjøpt. Det meste som kunne kjøpes var erstatninger. Det gjaldt både mat og klær. Det ble opprettet rasjoneringsnemnd, og folk ble utstyrt med rasjoneringskort. Det vanlige melet som folk fikk tak i, var vanskelig å bake brød av. Hvetemel

var bare for små barn og spesielle pasienter, og folk måtte ha attest fra lege for å få tak i det. Rasjoneringen var derfor en ekstra påkjenning for folk i krigstida. Alle måtte ha rasjoneringskort på alt, til og med for brennevin og tobakk, selv om en ikke brukte noen av delene. Det gjaldt både kvinner og menn. Men det en ikke trengte selv, kunne en bytte. Under disse forholdene ble etterspørselen etter jordbruksvarer og fisk selvsagt stor.

Rasjonering på enkelte varer fortsatte etter krigen og godt inn på 1950-tallet.

Folk fikk etter hvert penger mellom hendene til å kjøpe erstatningsvarer for. Det var mest av den grunn at det nye "herrefolket" trengte arbeidskraft til vei- og jernbanebygging. Mange brakker skulle også bygges. Stort sett ble alle slags folk uansett yrkesbakgrunn godtatt til brakkebygging og arbeid på jernbane. Mange fikk nok dårlig samvittighet over å arbeide for tyskerne, men folk trengte penger for å leve.

Folk hadde vel ikke ventet at krigen skulle vare så lenge. Det følte tungt. Alt av styre og stell måtte innordne seg under Nasjonal Samlings styreform.⁴⁹ Over alt ble det slått opp lister over gis-

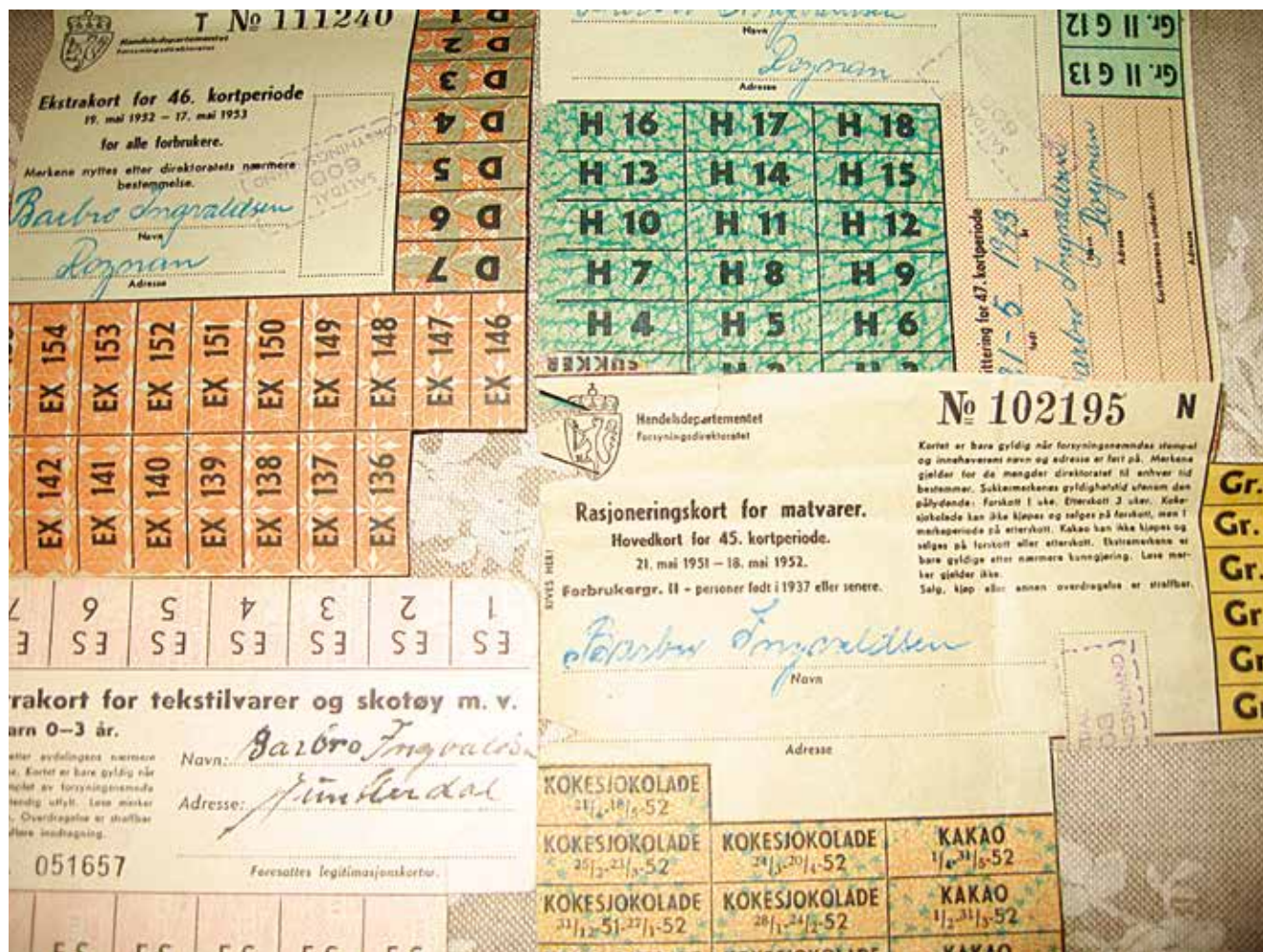

Foto: TG.

ler som skulle komme til å lide om ikke alle holdt seg nøytrale og lojale mot "herrefolket" som rådde i landet". Sannsynligvis eksisterte det også en slik liste i Sørfold, uten at jeg kjenner til det.

Hvordan gikk det med kystfortene etter 1945?

Da krigen var slutt i 1945, fungerte fortene meget bra. Det kunne vært aktuelt med en videre bruk fra norsk side, men det ville ha krevd for mye av ressurser å drive og vedlikeholde 70 marinekystfort og 210 hærekystfort. Likevel ble 165 anlegg beholdt. "Vakthold og bemanning ble delvis tillagt Heimevernet".

Stort sett alt av utstyr ble fjernet, men fundamenter, skyttergraver og bunkere var mer vanskelig å fjerne. Det fins derfor fortsatt en god del slike "minnesmerker" slik de ble forlatt i 1945.

Under den kalde krigen spilte de fortsatt operative anleggene en viss rolle i et mulig kystforsvar. Utenlands etterretningstjeneste var interessert i de norske fjorder.

"Antall fort ble etter hvert redusert, og i 1987 var det bare 35 fort, 5 torpedobatterier og 10 minefeller som kunne sies å være operative."

I dag er Kystfortene en saga blott, og alt eks-tysk materiell er faset ut i Det Norske Forsvaret.

Sted: Smibellbammaren. Overgrodd bunker og løpegrav til to kanonstillinger for 40mm antitankkanoner. Det er en sannsynligvis en kombinert ammunisjons- og dekningsbunker. Riktignok bar den skyteskår i enden. Det bør ryddes foran "døråpningen" til denne bunkeren, for hvis noen hopper inn, vil de vanskelig kunne komme ut igjen på grunn av den innvendige bøyden! Ved enden av løpegrava ut fra bunkeren ser man at det er murt opp fundament for ei brakke. I ene enden ses rester av støpt murpipe. Ned fra brakketomta kommer man inn på en gammel feltvei som ender i svingen øverst i Storbakken. Den mulige lyskasterstillingen har ligget på et flatt område ovenfor bunkeren, men er vanskelig å påvise. Kanonstillingene lar seg ikke påvise, og "Wohnungsbunkeren" (beboelseskammeren) er trolig fylt over med jord. FOTO: TG..

En plass i historien?

Nå til dags er det en del mennesker, spesielt de unge, som har tatt til orde for at kystfortenes historie må ivaretas for kommende generasjoner. I Lurøy var det i sin tid en del personer som tok initiativ til å bevare Grønsvik kystfort. Det ligger ved kystriksveien og er åpent for turister om sommeren.

I Sandnessjøen fikk man etter initiativ fra Norske Reserveoffisers avdeling i byen, tak i en kannon av samme type som den som stod på Åsen under siste del av krigen.”⁵⁰

Det hadde vært moro om noen i Sørfold hadde tatt et liknende initiativ for å få til delvis restaurering av hærkystfortet i Røsvik.

”Helgelands Blad”, 30.-31.12. 2011 har en artikkel om Grønsvik kystfort. I artikkelen omtales en russisk krigsfange som døde der 1.juledag 1942. Opplysningene er hentet fra et tysk krigsfangekort som er lastet ned fra en russisk database. Jeg kjenner ikke til at noen russere eller andre fanger, døde i Røsvik. Hvis det blir noen oppfølging av dette arbeidet, kan det være en oppgave for noen å finne opplysninger om russiske fanger i databaser. Muligvis vil Falstadsenteret kunne bidra i et slikt arbeid sammen med Salten museum. Det samme gjelder for om mulig å finne bilder fra krigstida i Røsvik i tyske museum.

Ammunisjons-dekningsbunker oppe i lia ved Nes. Bunkeren har en åpning på taket. Feltmessig utførelse. I nærheten ligger en til dekningsbunker og tre stillinger for luftskyts. FOTO: TG.

Liten tunnel som danner en vinkel. Ligger ved kanonstilling ca. 50 sør for buset til Erling Olsen senior. Trolig brukt til dekning og lager for ammunisjon. FOTO: TG.

Fundament for tidligere norsk 7,5 cm feltkanon. Sted: Åsryggen mellom Slettveien og Storbakken. Ved fjerning av mose på toppen kom det fram et spor og rester av tremateriale. Jmfør bilde s.181 i Jon A. Jonsens bok: "Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45". Koordinater: N 67°28.583' E 015°27.759'. FOTO: TRUDE CECILIE GLEINSVÅG

Fundament for tidligere norsk feltkanon, 7,5 cm, samme sted. Foto: T.G. Merk at boken "Der Atlantikwall" av Rudi Rolf oppgir at det er to 7,5 cm (norske) i Røsvik og fire belgiske 7,5 cm. Tilhørende dekningsbunker for kanonmannskapene til disse to kanonene, må være den som ligger i samme område. Jfr. bilde side 19.

Ammunisjonsnisjer ved kanonstilling i Nes. Litt av dreieskiveringen i betong med metallskinne vises i forgrunnen. Metallskiva har innlagte gradtall. FOTO: TG.

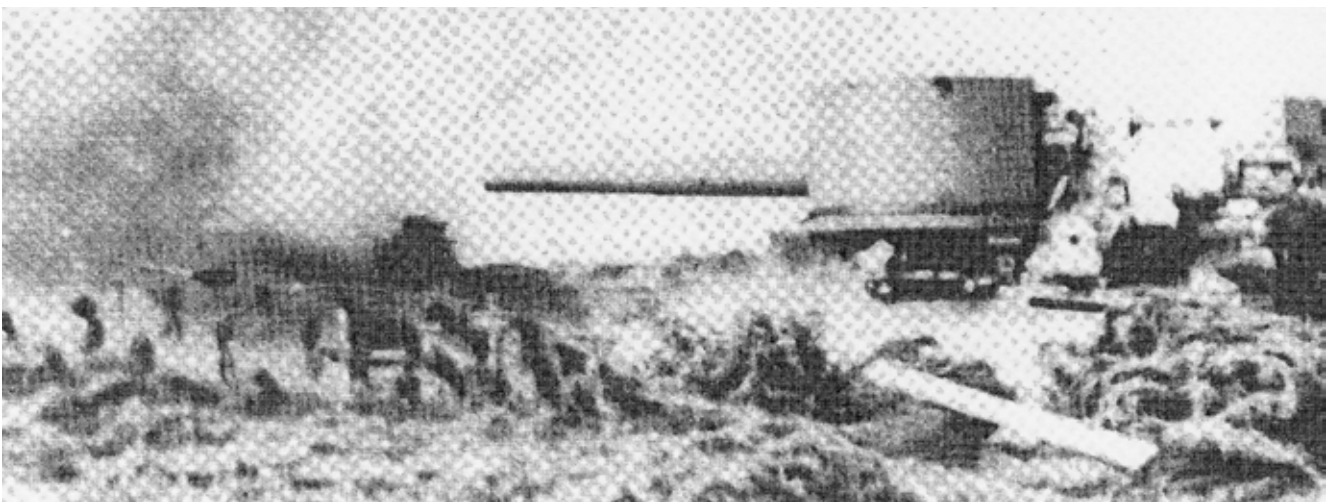
Luftvernkanon, 88mm. "Myra på Storbakken, Røsvik." (Mer trolig ovenfor Nes.) Plassert i nord av minefelt "Polarstern". Det var i henhold til minekartet 4 av denne typen der. Uniformen til soldaten viser at bildet er tatt etter krigen. Foto: Bodø krigshistoriske museum, via Thomas Lillevoll.

Foto: Lyder Kvantoland. Uf.g. Spitzner. Gruppe tyske soldater v/bunker v/prestegården i Røsvik. Datering 1944. Eier: Sørfold Lokalhistorielag. Gjengitt med lokalhistorielagets tillatelse.

*Foto: Lyder
Kvantoland.
Datering: 1944. Sted:
Sørfold, Røsvik. Eier:
Sørfold
Lokalhistorielag.
Gjengitt med tillatelse
fra Sørfold
Lokalhistorielag.*

Skyting med en 15 cm SK L/45 på beskyttelsesplattformen. Med full pulverladning kunne de 45 kg tunge granatene bli skutt av sted 18000m. Dette er da samme type kanon som den som trolig var i Sørfold (Røsvik), bare at der var en 16 cm. Jfr. s. 50. Foto fra Jon A. Jonsens, ibidem: s. 170

"Eine 16 cm SK L/45 der Batt. "Lotbringen" noch in der befehlsmäßigen Bettung". Dvs. i foreløpig stilling. Foto fra Jon A. Jonsen: "Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45", s.170. Jfr. bilde over.

Foto: Lyder Kvantoland. Gruppe tyske soldater. Navn: Martin, Karl -. Datering 1944. Sted: Sørfold, Røsvik. Eier: Sørfold Lokalhistorielag. Gjengitt med tillatelse fra Sørfold Lokalhistorielag.

Mer om krigsfanger i Røsvik

Helt mot slutten av dette arbeidet fikk jeg en melding fra Ulf Roger Strøksnes i Sørfold Lokalhistorielag hvor han tipset meg om en artikkel i årbok for Sørfold 2000: "Om krigsfanger i Røsvik under krigen, og litt bakgrunnsstoff", av Jean Gustav Cappelen.

Artikkelforfatteren var en skolegutt på 11-16 år under krigen. En skolekamerat fra den gang, Torstein Fagerbakk, har "hjulpet med korrektiver".

I følge artikkelen var det først tysk/østerrikske tropper i Røsvik. Antallet ble gradvis redusert ut over høsten 1940. Dette endret seg på forsommere i 1941. Da ble det en opptrapping av tyske aktiviteter, noe som hadde sammenheng med permanent fergeforbindelse på riksveien nordover, til eksempel Røsvik- Bonåsjøen. Tyskerne begynte å gardere fergestedet Røsvik mot "raids". Dermed ble Røsvik gjort om til militært "stronghold", med minefelt, piggrådsperringer, tankfeller, bunkere, kanonstillinger og skyts.

Det ble bygd en beskyttet brakkeleir i Storbakken. Leiren skulle huse flere hundre tropper som skulle forestå vakthold, forsvar og vedlikehold.

Det ble ført opp to krigsfangeleirer i Røsvik. Den første kom i 1941. Der var et hundretalls polakker. Fangeleir nr. 2 kom i slutten av 1942 eller begynnelsen av 1943. I den var det et ukjent antall russere.

Det var om sommeren i 1941 at de polske krigsfangene dukket opp. Det var kanskje 100 menn som kom med båt og ble innkvartert i Røsvikdalen på en forlatt husmannsplass (kalt Rasmusgården etter en Rasmus Olsen som levde der til ca. 1930). Cappelen forteller videre i artikkelen at disse polske fangene var tatt til fange under kampene i Polen 1939 og hadde vært i krigsfangeleirer i Tyskland. Han forteller at de fikk bra behandling til å være krigsfanger. De var kledd i polske uniformer som var i bra stand og hadde karakteristiske "spissluer". De så fysisk godt ut og var i godt humør. Vaktholdet var ganske humant, og ungene kunne ofte fritt prate med dem så godt det lot seg gjøre. Han sier at de var i besøk hos fangene og byttet til seg småting som fangene hadde laget. Det var en lege blant fangene. Legen fikk bruke kontoret til Cappelens far, som var distriktslege i Sørfold. "Både tyskere og medfanger trengte medisinsk behandling". Denne legen snakket både tysk og engelsk.

Polakkene arbeidet med befestningene. "De brukte eldhuset på 'Gården' som matstasjon. Det

lå sentralt i området. Det var mest der at ungene hadde kontakt med dem, forteller Cappelen. Etter ca. ett år, dro disse fangene til ukjent sted." Noen få klarte å rømme til Sverige, og de fikk hjelp av Torsteins far, Alf Fagerbakk.

Vinteren 1942/43 ble det anlagt en russisk fangeleir på et "avsidet område bak gården til Johan Kristensen i Nes, altså mellom Neset og Tortenvik". På grunn av beliggenheten ble disse fangene isolert mer fra sivilbefolkningen. Artikkelforfatteren sier at de var et trist syn. De var utmagret, gikk i elendige klær og hadde fottøy av filler og rask. Det måtte ha vært fælt i østavindskuling og minus 20 grader, som det ofte kunne være vinterstid. Fortelleren tror at antallet var flere enn hundre.

"Russefangene arbeidet forskjellige steder, blant annet mellom Jakob Normanns gård og Solhaug. Der holdt de på med å sprengte ut en vertikal sjakt med lagerrom i bunnen av haugen bak Jakob Normanns gård. Det skulle visst bli ammunisjonslager med tilførselskanal til et kanonbatteri på toppen av haugen. Arbeidet ble aldri ferdig. Det brøt ut flekktyfus i leiren".⁵¹

Det ser da ut til at opplysningene i artikkelen kompletterer og utfyller det jeg tidligere har skrevet om krigsfangene i Røsvik. En takk til Ulf Roger Strøksnes for tipset!

Til slutt en oppsummering av kanonbevæpningen i Røsvik:

"HKB 8 /974 Sørfold (890) med fire 8,8 cm Flak 37, skuddvidde 16000 meter. Batteriet ble etablert i Næverdalen ved Glomfjord i juni 1941. Batteriet ble forsterket med to 15,5 cm kanoner og to 10,5 cm kanoner i september 1941. 10,5 cm kanonene ble bemannet på ordre. Batteriet ble avløst av btt 2/285 i mai 1942, og i juli samme år ble det satt opp i Sørfold med 7,5 cm kanonene, mens 15,5 cm kanonene gikk til Svolvær. I Sørfold stod det med seks 7,5 cm K236 (b), skuddvidde 10000 meter, helt frem til 24.april 1945, da batteriet ble omvæpnet med tyske 8,8cm luftvernkanoner overlatt fra 9. btt/Artilleriregiment 14 (Luftwaffe)".⁵²

Denne oversikten viser også bevæpningen på resten av fortene i Sørfold: HKB 7/971 Tårnvik, HKB 1/971 Sommernes (Batteriet var flyttet fra Tårnvik til Sommernes på Leirangerhalvøya i slutten av mars 1945), HKB 3/974 Reitan, HKB 2/974 Eidet og HKB 1/ Laukvik.

At batterioversikten benevner Røsvik som "Sørfold", tror jeg beror på at Røsvik var kommunesenteret i Sørfold. I boka "Der Atlantikwall", nevnt tidligere står Laukvik, Eidet, Tårnvik, Sørfold og Reitan under "Folda".

Kilder/sluttnoter

Hvilke kilder som er brukt, går fram av sluttnotene:

- 1 Einar Grannes: "I skyggen av Jupiter 1941-1944", s.62. Tiden Norsk Forlag A/S, Oslo 1989.
- 2 Ibidem, s. 54
- 3 Jon A. Jonsen: "Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45, Inprint AS, Gressvik 2006, s.42
- 4 Einar Grannes: Ibidem, s. 54
- 5 Jon A. Jonsen: Ibidem, s. 43, s.44
- 6 Jan E. Fjørtoft: "Tyske kystfort i Norge", Agder Presse, 1982, s. 33
- 7 Tore Gleinsvåg: "Heia kystfort, Nordøyvågen", utgitt av Dønna kommune 2009. Trykk: Princo Rønnes, Mosjøen
- 8 Jon A. Jonsen: "Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45", utg. Gressvik, nov.2006,s.42
- 9 Einar Grannes: "I skyggen av Jupiter 1941-1944". Tiden Norsk Forlag A/S, Oslo 1989
- 10 Jon A. Jonsen, ibidem s.69. Rudi Rolf: "Der Atlantikwall." Biblio Verlag, Osnabrück 1998.
- 11 Kopi fra Forsvarskommando Nord-Norge: "Minenkarte der Sperr 12+13/302 Sørfolla"
- 12 Jon a. Jonsen, ibidem s. 211
- 13 Jon A. Jonsen: Ibidem, s. 39
- 14 Jon A. Jonsen: Ibidem, s.50
- 15 Jon A. Jonsen: Ibidem, s. 30
- 16 Ibid. s.78
- 17 Riksarkivet: Fra arkivet etter Forsvarets overkommando II, eske 12. Nordland II. Etterretningsrapporter-britiske, 1942-44.
- 18 Ibidem
- 19 Jon A. Jonsen, ibidem, s. 75
- 20 "Krigsminner", hefte utg. av Kultursekretariatet for Indre og Nordre Salten, 30.juni 1994, s.32
- 21 Ibidem, s.32
- 22 Ibidem, s.64
- 23 Ibid. s.66
- 24 Jon a. Jonsen, s.171
- 25 Jan E. Fjørtoft: "Tyske kystfort i Norge", Agder presse 1982, s.78/79

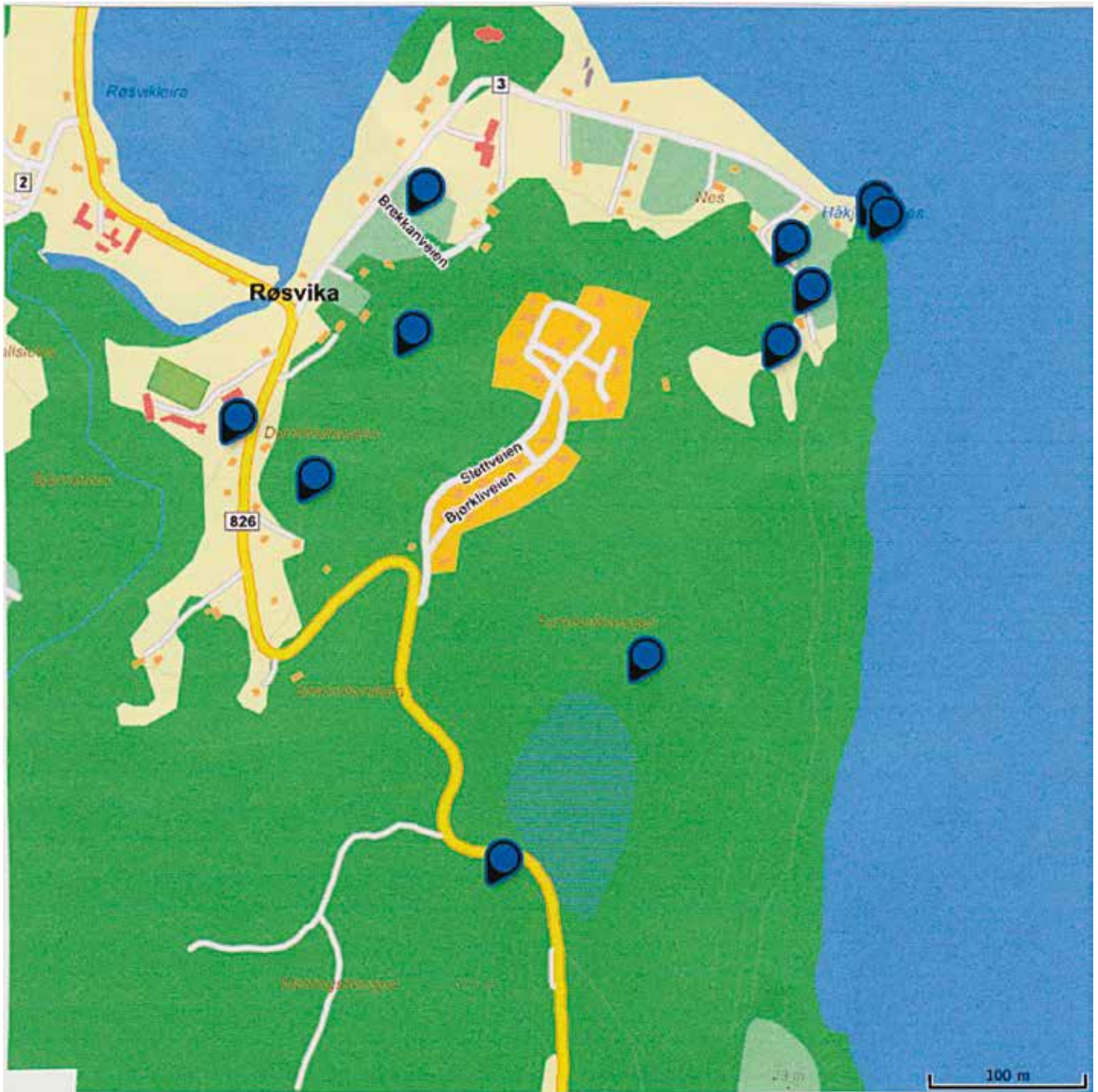
- 26 Jon A. Jonsen: Ibidem, s.37
 27 Ibidem, s.38
 28 Ibid. s.59
 29 Ibid. s.71
 30 Jon A. Jonsen, ibidem s.188
 31 Jon A. Jonsen, ibid. s. 201
 32 Ragnar Selnes: "Grønsvik hærkystfort", trykt av Sentraltrykkeriet A/S 1996, s.12
 33 Ragnar Selnes: Ibidem, s.13
 34 Ibid. s. 13
 35 Jan E. Fjørtoft: "Tyske kystfort i Norge". Agder presse 1982, s. 78
 36 Ibid: s.78 og s. 111
 37 Ragnar Selnes: "Grønsvik hærkystfort", s. 10
 38 Jon A. Jonsen, ibidem, s. 50
 39 Jan E. Fjørtoft: "Tyske kystfort i Norge."Agder Presse 1982, s.112
 40 Ibid. s.112
- 41 Informant: Erling Olsen d.e.
 42 Informant: Brynhild Skog.
 43 Informant: Ågot Pettersen
 44 Leif Solskinnsbakk
 45 Informant: Per Eggesvik
 46 Informant: Henny Olsen
 47 Birgitte Marie Gleinsvåg: "UL Frams historie", s.91, art. i boka "Sørfold", utg. av Sørfold Lokallhistorielag 2010.
 48 Informant: John Olavsén.
 49 "Årbok for Helgeland" 1988: Deler av "Erindringer" av Johan Grønvik(1895-1987).
 50 Jon A. Jonsen: Ibid. s.151-153.
 51 "Årbok for Sørfold 2000". Art. av Jean Gustav Cappelen:"Om krigsfanger i Røsvik under krigen, og litt bakgrunnsstoff". S.69
 52: Jan Egil Fjørtoft: "Tyske kystfort i Norge". Agder Presse 1982

Litteratur:

- Gunnar Berntsen: "Tyskerfestningene i Leirfjord". Art. i "Årbok for Helgeland" 1988.
 Internett: Diverse stoff om 2. verdenskrig
 Jon A. Jonsen: "Tyske militære styrker i Midt-Norge 1940-45". Inprint AS, Gressvik 2006
 Jan E. Fjørtoft: "Tyske kystfort i Norge", Agder Presse, 1982
 "Kystartilleriet 100 år". Oslo 1999. Utg. av "Sjømilitære samfunn v/ Norsk Tidsskrift for Sjøvesen", Hundvåg.
 Rudi Rolf: "Der Atlantikwall. Die Bauten der deutschen Küstenbefestigungen 1940-45". Biblio Verlag-Osnabrück 1998
 David Pritchard: "The Radar War. Germany's Pionering Achivment 1904-45". Utg. 1989. Printed in Great Britain by Mackays of Chatham, Kent.
 R.V. Jones:"Most Secret War". Hamish Hamilton Ltd, London 1978.
 Einar Grannes: "I skyggen av Jupiter 1941-1944". Tiden norsk Forlag A/S, Oslo 1989
 Asbjørn Jaklin: "Nordfronten", Gyldendal 2006
 Oberst H. Grüner: "Beretninger om Norges Befæstninger", Christiania, Joh. Bjørnstads Bogtrykkeri, 1902
 "Årbok for Helgeland" 1990
 Terry Gander and Peter Chamberlain: "Small Arms, Artillery and special Weapons of The Third Reich". Macdonald and Jane's, London 1978
 Tore Gleinsvåg: "Heia kystfort, Nordøyvågen". Utg. Av Dønna kommune 2009
 Tore Gleinsvåg: "Minelageret på Bjørn og spredte krigsminner". Utg. av Dønna kom. 2010

Oversikt over vedlegg:

- 1) "Minenkarte der Sperre 12 + 13 / 302
 - 2) Kart over "Schreckladungen bei der Abwehrgruppe Sørfold"
 - 3) "Minenplan des Stützpunktes "Sørfold Sportplatz"
 - 4) -----
 - 5) "Minenplan über die T.-minensperre in Sørfold"
 - 6) "Detailed sketch no. 29" og "Key to detailed sketch no.29."
 - 7) "Addition to book no.II desember 1944. Key to detailed sketch no.29:"(mai 1944) og kartutsnitt
 - 8) Kart over Røsvik
- Følgende minekart er beskrevet i teksten, men ikke skannet inn som bilder, fordi det ville bli for omfattende:
 "Star-kästchen"
 "Polarstern"
 "Mooshütte"
 "Steilhang"
 "Friedhof"
 "Sp-Riegel Star"

Kart over del av Røsvik.

N.B: Alle funn er ikke tatt med på kartet.

De blå markeringene viser:

Ved Nes (Håkjerringnes): Tre kanonstillinger (bvorav to var for 7,5 cm feltkanoner) med tilhørende bunkere og to kanonstillinger til litt lenger mot sydøst, utenfor tunnelåpninger.

Ovenfor veien til Erling Olsen senior sitt bus: 1 kanonstilling (7,5 cm) og bunker like ved buset, og 1 kanonstilling til ca. 50 m mot nord (7,5 cm). Den siste har en tilhørende bunker/fjelltunnel.

Ca. 50 m ovenfor i sørlig retning på åsdraget: Tre stillinger for tungt luftskytts. Tre bunkere ligger like ved. Det kan være tre av de fire 88 mm luftvernkanonene montert i april 1945.

Den fjerde luftvernkanonstillingen fant jeg ikke ved befaringen.

To bunkere og én bunker/fjelltunnel ved Brekkanveien.

To bunkere i åsen ved Brekkanveien og to kanonstillinger for 7,5 cm feltkanoner(n) i samme åsen, nedenfor Slettveien.

1 bunker i bakken like ved skolen (fylt over).

To kanonstillinger (40 mm) og 1-2 bunkere på toppen av Smihellhammaren (nederst på kartet).

Én kanonstilling og to bunkere øst for myra på Tørtenvikhaugen (toppen av åsen).

For kart over resten av Røsvik viser jeg til krigskartet, "Detailed sketch nr.29" og "Key to detailed sketch nr.29".